

DEEL II → HOOFDSTUK 3

NETWERKSTAD TWENTE

Inwonertal 616.886

Totale oppervlakte 1550 km²

Percentage bodemgebruik rood/groen/blauw 81%, 1% en 18%

Belangrijkste steden Almelo, Enschede, Hengelo en Oldenzaal

Aantal gemeenten Netwerkstad 5¹

Bijdrage BBP 2003 €14.666 miljoen, oftewel 3,1% van het nationale BBP

Economisch profiel Industrie, bouwnijverheid, diensten en toerisme/recreatie

Type landschap Kleinschalig, agrarisch en bosrijk cultuurlandschap met essen

Woningvoorraad 247.294 (2005)

Aantal werkzame personen 224.033

“De volgende gemeenten maken in ieder geval onderdeel uit van dit nationaal stedelijk netwerk: Enschede, Hengelo en Almelo, met internationale afstemming op Gronau, Osnabrück en Münster.

Het nationale stedelijk netwerk Twente (of: ‘Netwerkstad Twente’) maakt deel uit van de nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur. Het station Hengelo vormt als centraal station van Twente het knoop- en scharnierpunt. Bevordering van de intermediaire functie tussen de Noordvleugel van de Randstad, Berlijn en Oost-Europa ten behoeve van onder meer de ontwikkeling als internationaal kerngebied is essentieel. Versterking van de economische structuur is noodzakelijk. Kansrijk is in dat verband de versterking van de reeds aanwezige combinatie van onderwijs, technologie toegespitst op de medische sector en de zorg. Daarbij is belangrijk dat het nationaal stedelijk netwerk er de komende periode in slaagt om hoger opgeleiden aan zich te binden. Het stedelijk netwerk strekt zich in feite uit over de grens en er bestaan contacten in het kader van de Euregio. Internationale afstemming met Gronau, Osnabrück en Münster is voor verschillende onderwerpen relevant.”

— pagina 68, Nota Ruimte

IN DIT HOOFDSTUK STAAT HET NATIONAAL STEDELIJK NETWERK NETWERKSTAD TWENTE, ONDERDEEL VAN DE HET GEOGRAFISCHE GEBIED TWENTE, CENTRAAL.

Wij openen in paragraaf 3.1 met de eigen ambities van de Netwerkstad Twente. Deze zijn vastgelegd in haar Ruimtelijke Ontwikkelingsagenda van november 2005. Dit is een vervolg op het document “op koers” uit 2002. In vijf beschrijvende paragrafen gaan wij in op de kenmerken van dit netwerk. Na een korte beschrijving van de ontstaansgeschiedenis komen wij bij de lagenbenadering: ondergrond, netwerken en occupatie. De tekst van 3.2 sluiten wij af met een schets van de bestuurlijke voorzieningen. Daarna gaan wij terug naar de ambities om in 3.3 in meer detail de opgaven, maatregelen en projecten uit de Ruimtelijke Ontwikkelingsagenda weer te geven. In 3.4 gaan wij in op de VROM-betrokkenheid en aansluitend richten wij de focus op het buitenland in 3.5. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een door de regio zelf geschreven paragraaf 3.6.

← Twente in een notendop

Opengelegd en toegankelijk coulisselandschap, dat bekendheid geniet door de Twentse steden en de landschapelijke en recreatieve mogelijkheden van het landelijk gebied met beroemde dorpen. Veel veehouderij van een relatief kleinere schaal dan in het zuiden van Nederland.

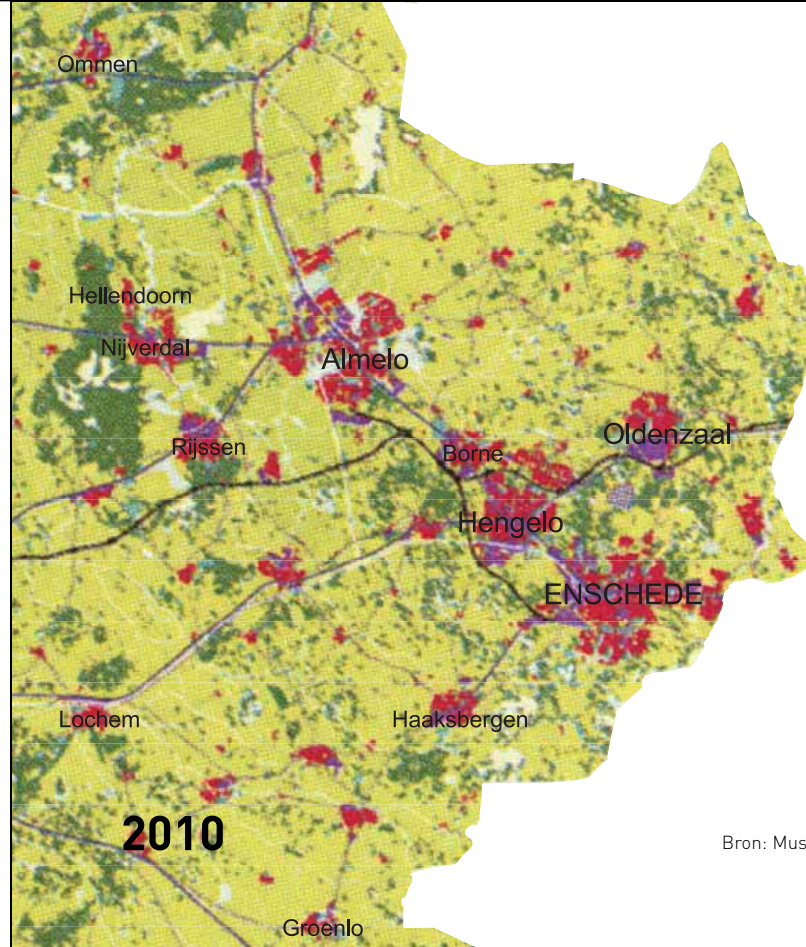
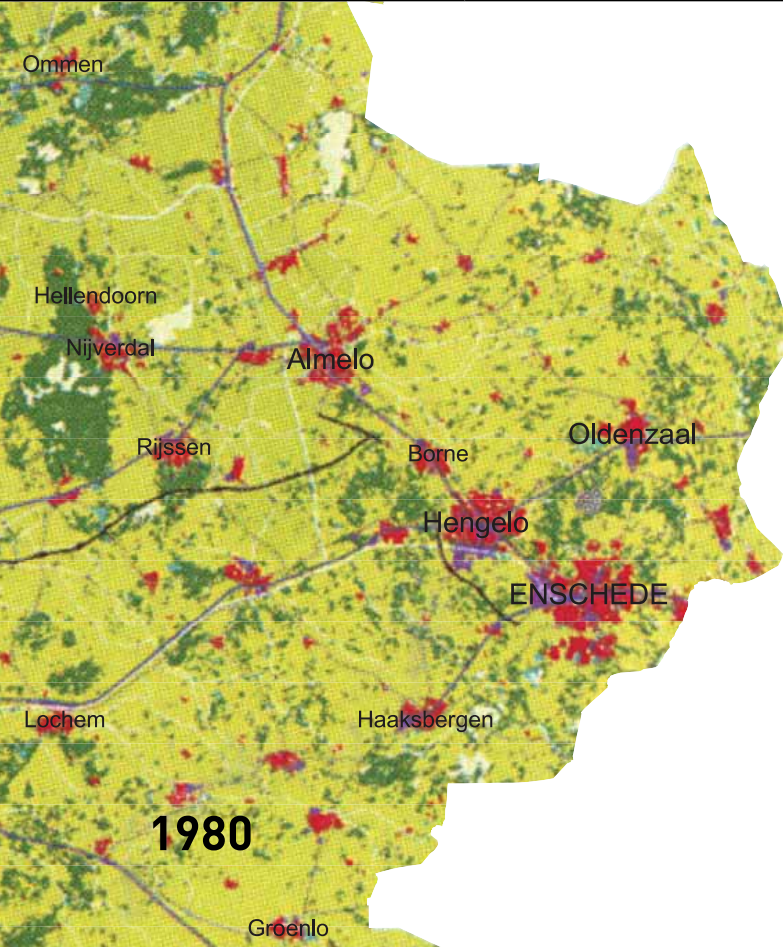
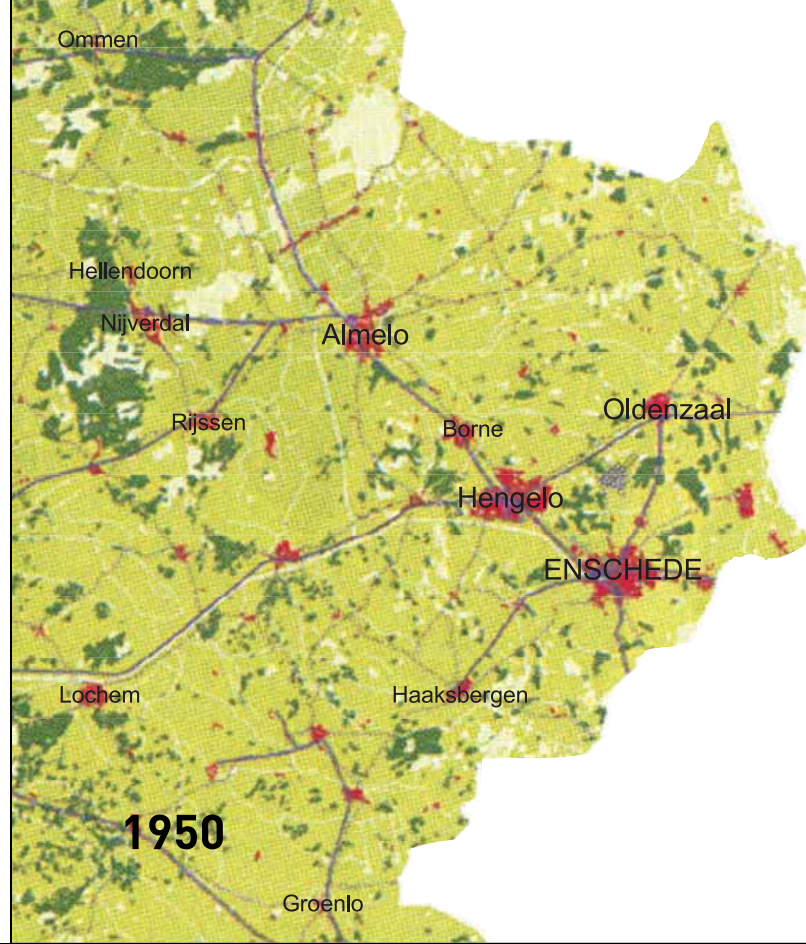
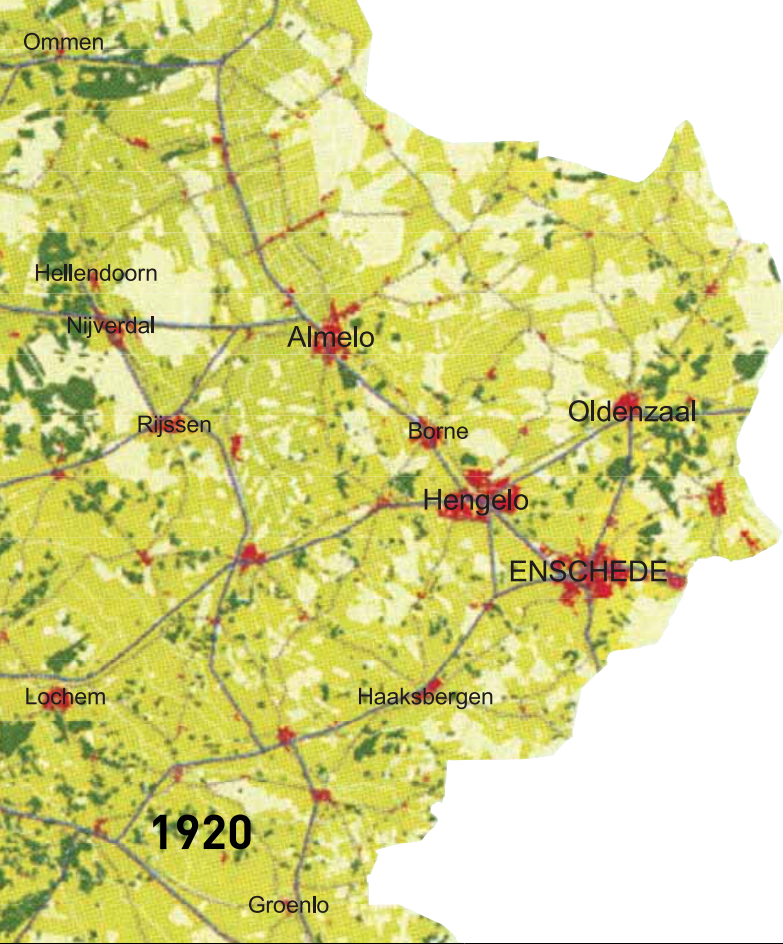
Indertijd veel crisis rond de industrieën (textiel, metaal) van de steden. Ontwikkelingsgeschiedenis sinds midden 19e eeuw. Intussen sterk kenniscentrum (universiteit) met specialisme in (medische) technologie. Ook soepele overloop en samen denken en doen (maatschappelijk, bestuurlijk) met aantal steden over de grens.

3.1 → AMBITIE

De Netwerkstad Twente ziet een nieuw perspectief voor zichzelf als dé stedelijke kennisregio van oost-nederland. Daarvoor wil zij haar positie als derde kennisregio Van Nederland verder uitbouwen en doorontwikkelen tot een internationale kennisregio. Doel is om in 2020 tot de top-vijf van Europese kennisregio's te behoren.

Deze ambitie vormt het antwoord van de Netwerkstad Twente op de afname van de werkgelegenheid in de industriële sector (de maakindustrie) en op het negatieve migratiesaldo (er vertrekken meer mensen in Twente dan zich er vestigen). De Netwerkstad Twente wil dat negatieve migratiesaldo omdraaien in een (bescheiden) positief migratiesaldo en een verbreding van de economie naar nieuwe sectoren bereiken zoals zakelijke dienstverlening en met name kennisproducten. Naast deze opgave kent de Netwerkstad Twente knelpunten in het regionale wegennet (invalswegen van de steden, interne verbinding tussen de steden) en de robuustheid van het systeem. Met deze ambitie wordt enerzijds een omgeving gecreëerd waarin kennis een centrale rol speelt (denk aan kennisontwikkeling, kennisoverdracht en het toepassen van kennis in bestaande industrieën), en anderzijds een leefklimaat gecreëerd, waarin met name hoogwaardige werkgelegenheid en hoger opgeleiden zich thuis voelen.

In de Ruimtelijk Ontwikkelingsagenda is het globale beeld voor de Netwerkstad, opgenomen in 'de Netwerkstad Twente op koers' uit 2002, uitgewerkt in concrete ambities en afspraken over programmering en te realiseren kwaliteiten en randvoorwaarden. De ontwikkelingsagenda is vastgesteld door de gemeenteraden en bestuurlijk bekrachtigd in een overleg met minister Dekker in februari 2006. De inhoud van de Ruimtelijke Ontwikkelingsagenda staat centraal in dit verdere hoofdstuk over de Netwerkstad Twente. Voor het opstellen van deze atlas is gebruikgemaakt van informatie die uiterlijk op 1 september 2006 schriftelijk was vastgelegd.

3.2 → KENMERKEN

In de volgende paragrafen (3.2.2 tot en met 3.2.4) brengen wij Twente aan de hand van de lagenbenadering in kaart. Eraan vooraf (3.2.1) gaat een korte greep uit de geschiedenis en wij sluiten de typering via de lagenbenadering af met een beeld van de bestuurlijke voorzieningen in 3.2.5. Per laag worden kaarten gepresenteerd die de kenmerken van de laag aangeven. Die kenmerken maken ook een zekere vergelijking van het ene nationaal stedelijk netwerk met andere nationale stedelijke netwerken in deze atlas mogelijk.

3.2.1 Ontstaansgeschiedenis

Door haar relatief ongunstige fysisch-geografische ligging - achter "ondoordringbare" veen- en moeraslanden - heeft 'Twente' eeuwenlang weinig contact gehad met de buitenwereld. Het oude Twente kenmerkt zich door de aanwezigheid van boeren. Zij gaven vorm aan de essen, het landschap en de buurtschappen. Deze boeren zijn niet alleen de makers van het landschappelijke Twente geweest, maar geven de regio in de kleinschaligheid tegenwoordig nog steeds identiteit. Twente kende dan ook tot het begin van de 18e eeuw nauwelijks stedelijke vormen. Hengelo was bijvoorbeeld slechts een verzameling van een aantal huizen en boerderijen.

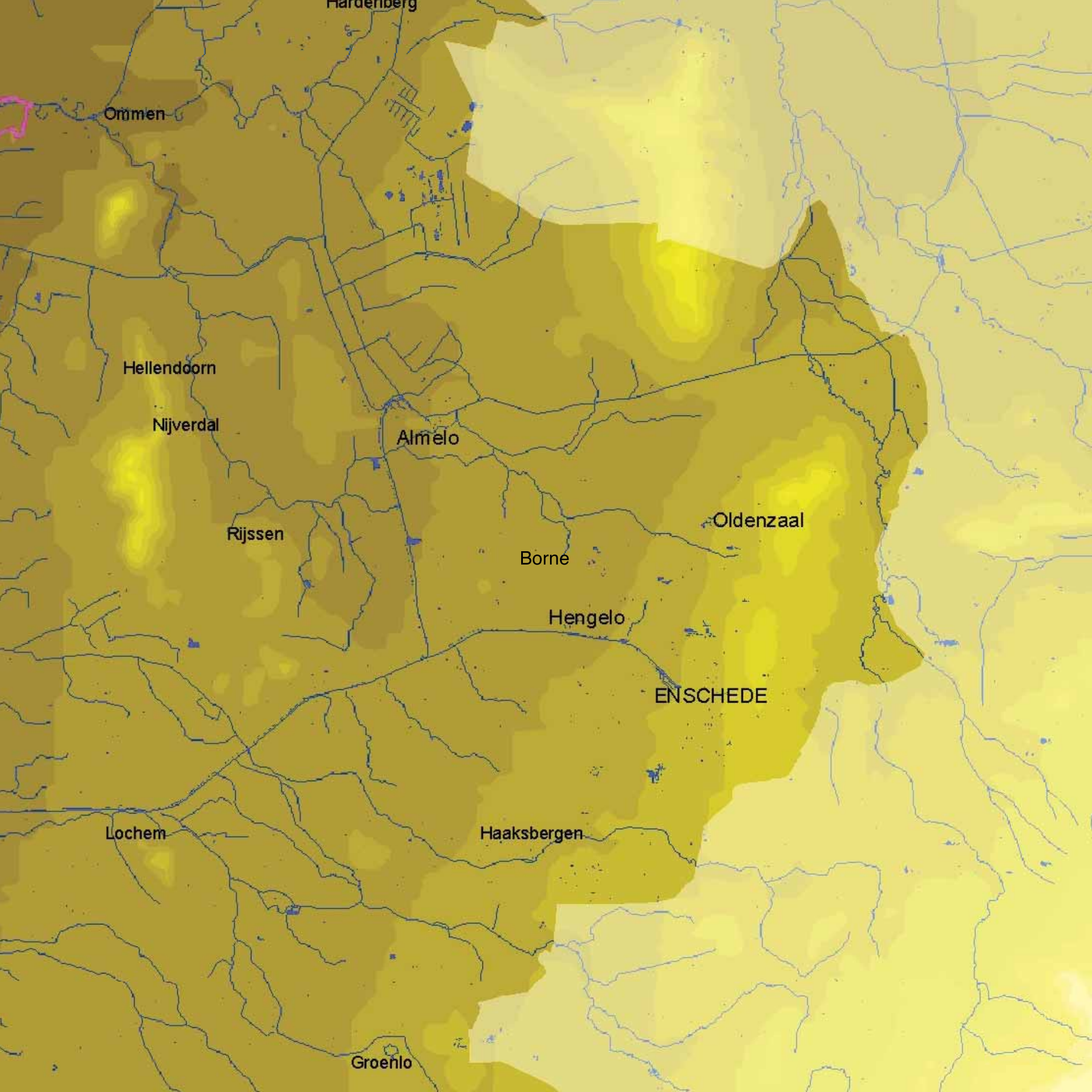
In 1830 kreeg de textielindustrie, ontstaan door de uitbouw van de huisweverij, een impuls en sinds plm. 1850 kwam de ontsluiting van Twente in een stroomversnelling. Zo werden kanalen, verharde wegen en spoorlijnen aangelegd en werden de belangrijkste plaatsen van Twente (Almelo, Borne, Hengelo, Enschede en Oldenzaal) onderling en met de wijdere omgeving verbonden. De groeiende werkgelegenheid trok werkkrachten aan vanuit met name het noorden van Nederland en deze arbeidsmigratie bracht een spectaculaire verstedelijking in Twente teweeg. Zo groeide Enschede van 11 duizend inwoners in 1850 naar 109 duizend inwoners in 1950. Met de textiel groeide ook de metaalindustrie en tezamen met de zoutindustrie zorgde dat voor inkomen in de regio.

De relaties tussen de steden namen toe, de steden groeiden ook letterlijk naar elkaar toe. Uiteindelijk ontstond één van de meest verstedelijkte gebieden buiten de Randstad met zo'n 300.000 inwoners. Die uitbreiding ging na de Tweede Wereldoorlog gepaard met een verschuiving van werkgelegenheid naar de dienstensector. De textielindustrie verdween nagenoeg geheel na 1960 en de overige industrie kreeg te maken met schaalvergroting, concurrentie en economische recessie in de jaren 70. Met de groei van de steden in de jaren negentig is de druk op het landelijk gebied tussen de steden verder onder druk komen te staan. Het behoud en de actieve ontwikkeling van de groen-blauwe (buffer)gebieden ziet de regio als een belangrijke opgave.

In de toekomst wil de regio zich in economische zin richten op kennis en innovatie. De samenwerking met andere regio's vindt dan ook voornamelijk plaats op basis van de visie 'Triangle'. Een visie waarin overheid en bedrijfsleven de krachten hebben gebundeld en in een drietal robuuste clusters van gespecialiseerde kennisinstellingen² werken aan drie thema's in drie gebieden: Food Valley (Gelderse Vallei), Health Valley (Nijmegen/Arnhem) en Technology Valley (Twents Innovatieplatform). Het belang van het benutten van die kennisconcentraties in Oost-Nederland is door het Ministerie van Economische Zaken onderstreept in haar nota Pieken in de Delta. Een onderzoek uitgevoerd door bureau Technopolis ondersteunt de kansen voor deze benadering³.

2. Kennisinstellingen rond de drie Universiteiten: Wageningen, Nijmegen en Twente.

3. Technopolis concludeert dat Oost-Nederland een zeer goed uitgangspunt voor een toptechnologische regio heeft, door de aanwezigheid van een excellente publieke onderzoeksinfrastructuur met complementaire competenties.

Ommen

Hellendoorn

Nijverdal

Almelo

Rijssen

Borne

Hengelo

Oldenzaal

ENSCHDE

Lochem

Haaksbergen

Groenlo

Legenda

Water

- zout water
- velden/zandbanken
- bedijkt/zoet water
- primaire waterkeringen

Reliëf

- hoogteligging
- diepteligging

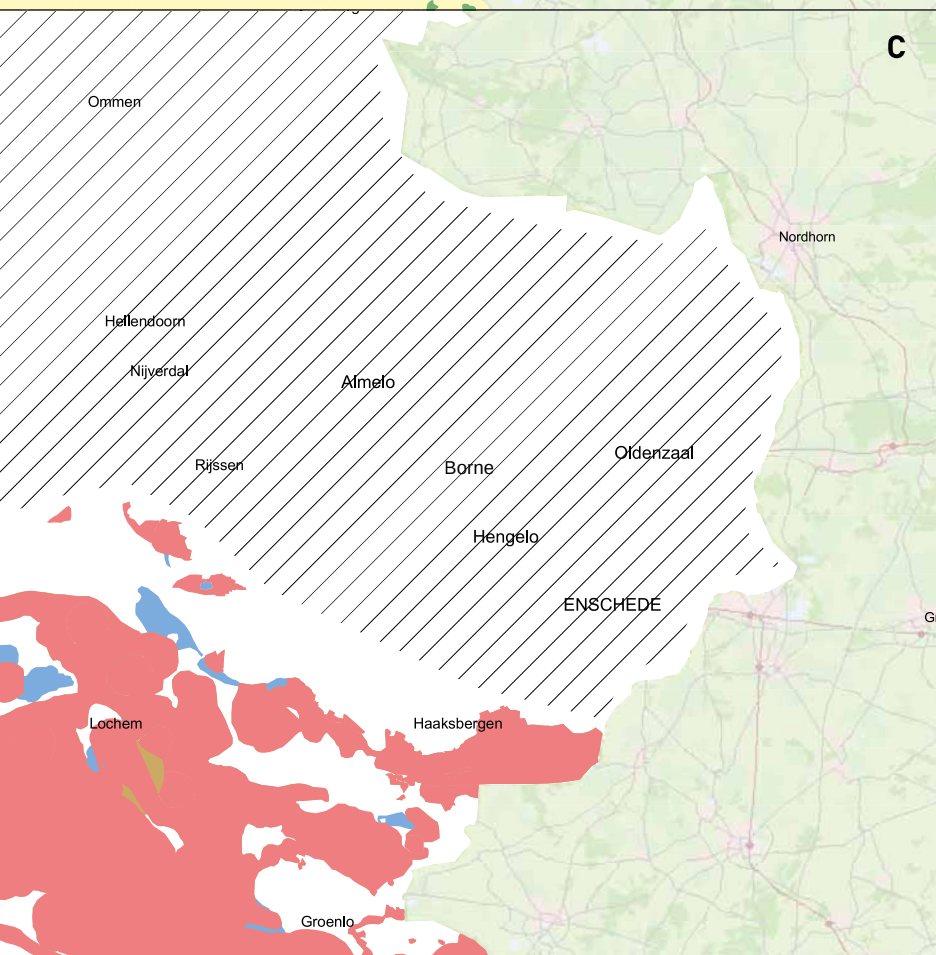
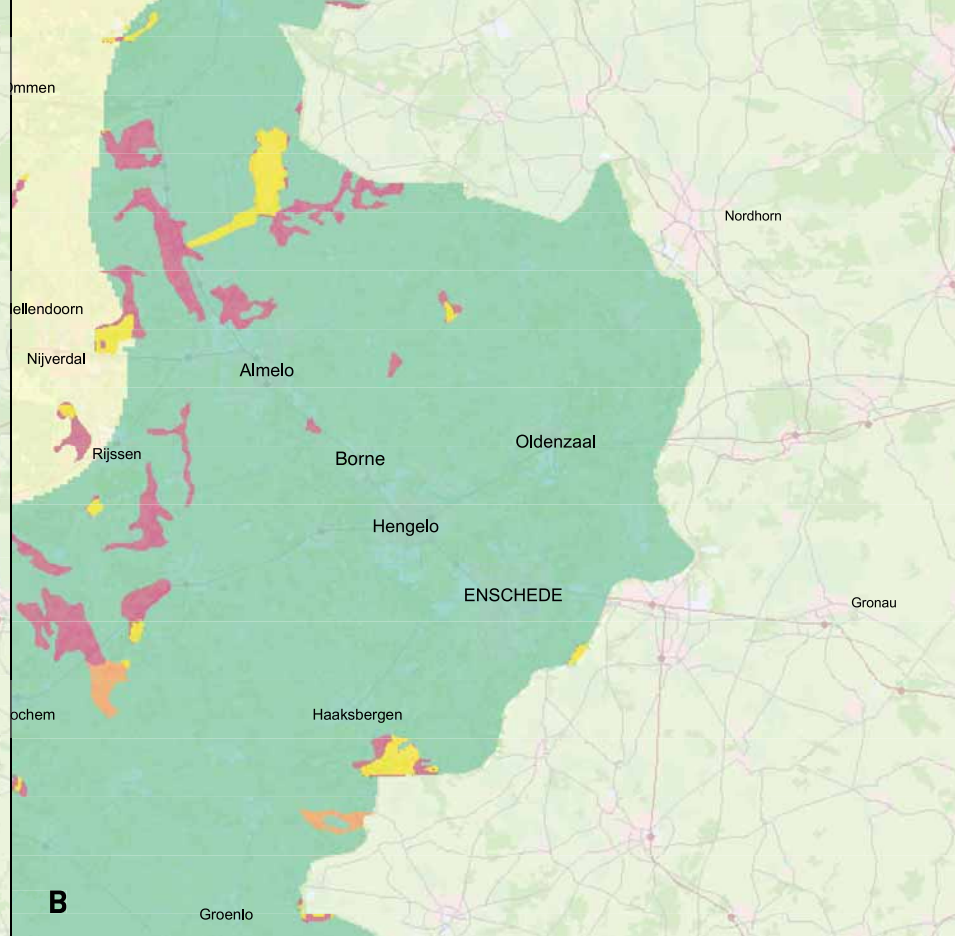
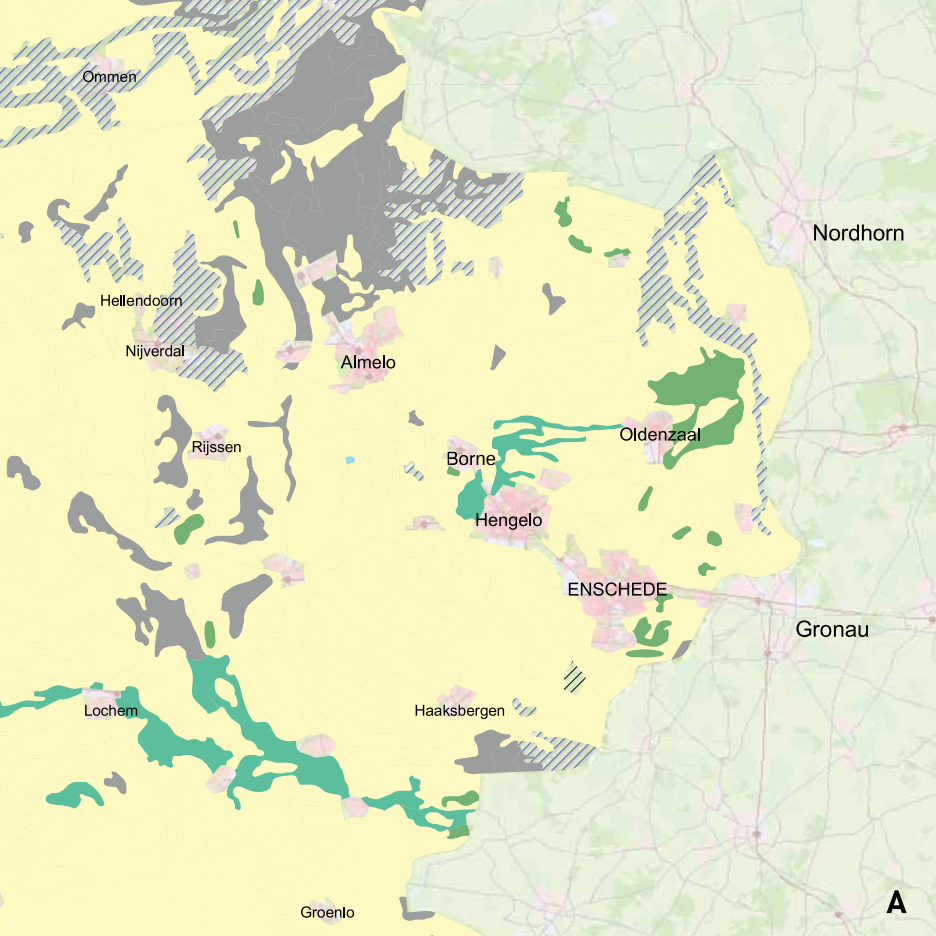
Bron: VROM - DGR/GEO 2006

3.2.2 Ondergrond

Basiskaart ondergrond

De basiskaart van de Nederlandse ondergrond toont twee belangrijke aspecten van de natuurlijke condities: het reliëf en het watersysteem. In Twente is geen sprake van groot open water; het is een redelijk hoog gelegen gebied (alles +NAP) met slechts een aantal kleine rivieren en een uitgebreid bekenstelsel.

Legenda

A Hoofdklassen uit bodemkaart

- Associatie
- Jonge rivierkleigronden
- Leemgronden
- Niet gekarteerd
- Opgehoogd
- Oude kleigronden
- Stenige gronden
- Veengronden
- Water
- Water en moeras
- Zandgronden
- Zeekleigronden

B. Voorspelling bodemdaling tot 2050 in cm

- > 60
- 50 - 60
- 40 - 50
- 30 - 40
- 20 - 30
- 15 - 20; 10 - 15
- 5 - 10; 2 - 5
- 0,5 - 2; verander. < 0,5; stijging 0,5 - 2
- stijging 2 - 5; stijging > 5 cm

C. Watergerelateerde problemen

- Bodemdaling
- Chemische waterkwaliteit
- Veiligheid
- Verdroging
- Wateroverlast
- Wateroverlast, Ecologische waterkwaliteit
- Wateroverlast, verdroging
- Wateroverlast, verdroging, chemische waterkwaliteit
- Wateroverlast, watertekort
- Watertekort
- Geen problemen
- Geen gegevens

D. Oppervlaktewater

- Water

Aspecten van de ondergrond

Deze kaart toont vier aspecten van de bodem, die van belang zijn voor het bepalen van de geschiktheid ervan voor stedelijke ontwikkeling.

A. Bodem

Op de bodemkaart zijn de veengronden van noord naar zuid herkenbaar die Twente in vroegere eeuwen moeilijk bereikbaar maakten. Het overige gebied bestaat vooral uit zandgronden en enige oude kleigronden ten oosten van Oldenzaal.

B. Bodemdaling

De bodemdalingkaart geeft een voorspelling van de bodemdaling tot 2050. Uit de kaart valt af te leiden dat de veenpakketten verder zullen inklinken waardoor plaatselijk de bodem zal dalen. In het westen van het gebied blijft de bodem nagenoeg zoals die is, terwijl de bodem in het oosten nog licht zal stijgen.

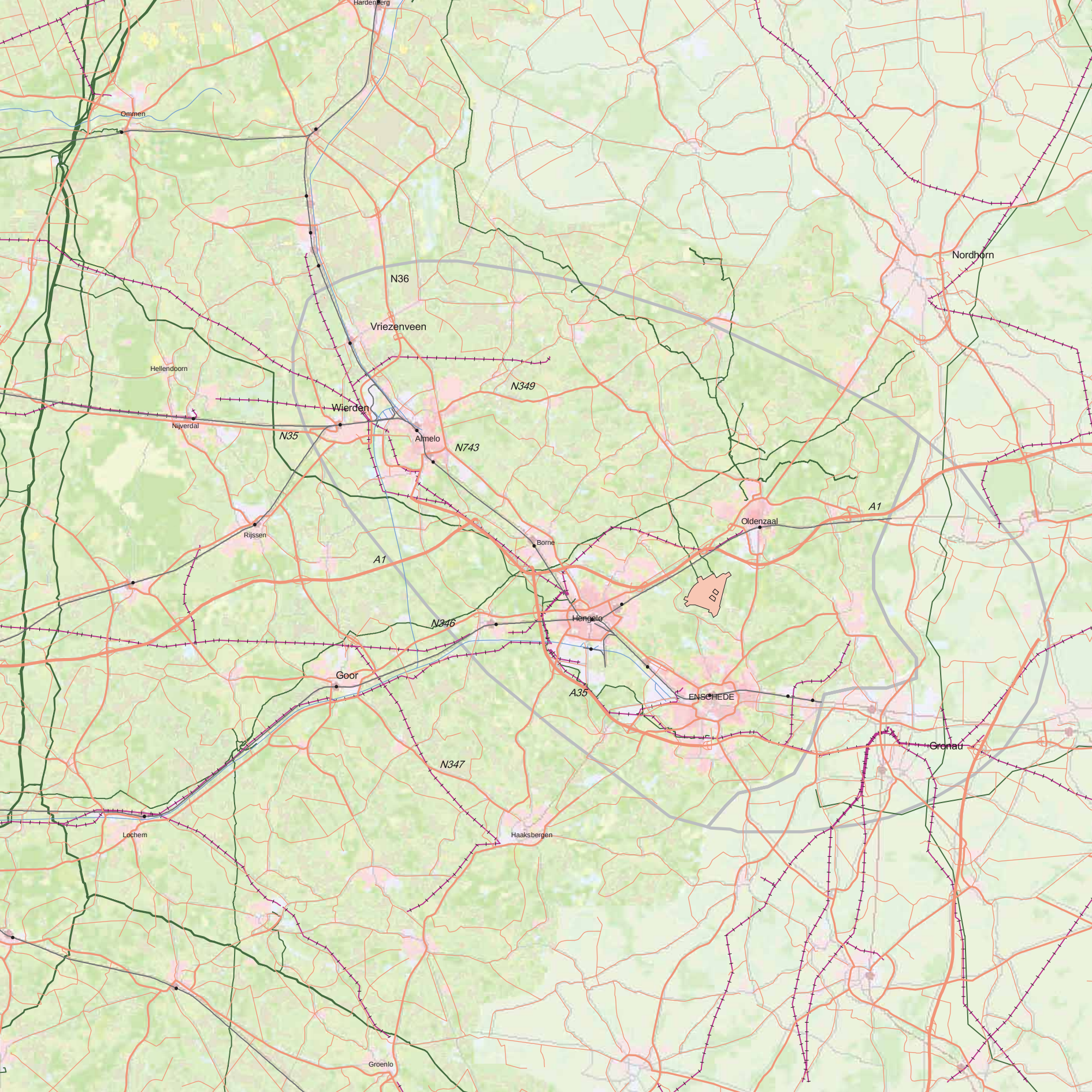
C. Watergerelateerde problemen

Voor de Regio Twente zijn op dit moment geen digitale gegevens beschikbaar over de watergerelateerde problemen. Wel blijkt uit Ruimtelijke Ontwikkelingsagenda van de Netwerkstad Twente dat het vooral gaat om het langer vasthouden van water en om het vinden van 2500 hectare retentiegebied.

D. Oppervlaktewater

Op deze kaart is het oppervlaktewater uit het bestand bodemgebruik 2003 uitgelicht. Herkenbaar zijn de stroomgebieden van onder meer de Regge, de Dinkel en de kanalen. Tot slot is de veenwinning bij Vroomshoop in het noord-westen duidelijk zichtbaar.

Bron: VROM - DGR/GEO 2006;
 Bodemgebruik: © CBS/VROM-DGR;
 Bodemdaling: © RIZA;
 Watergerelateerde problemen: MNP;
 Oppervlaktewater: © CBS

Legenda**Infrastructuur**

- Autosnelweg
- Hoofdweg
- Regionale weg
- Internationaal openbaar vervoer
- Regionaal openbaar vervoer
- HSL stations
- Stations
- Hoogspanningleiding / kabelbaan
- Gas en olie
- Vliegvelden

Bron: VROM - DGR/GEO 2006;

Bodemgebruik: © CBS/VROM-DGR;

Infrastructuur: © Rijkswaterstaat, AVV, © TDK, Emmen

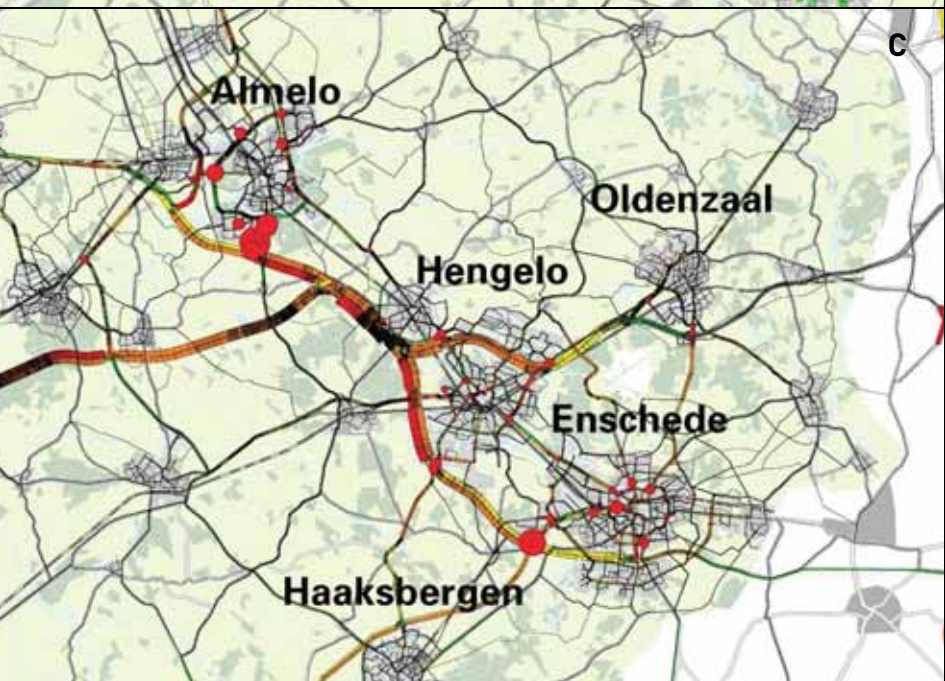
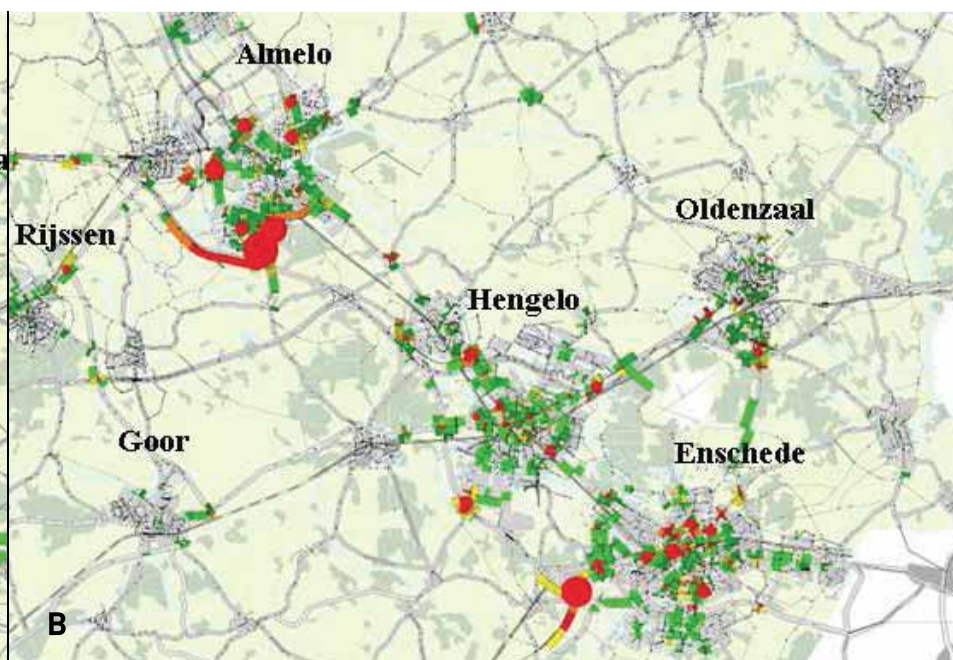
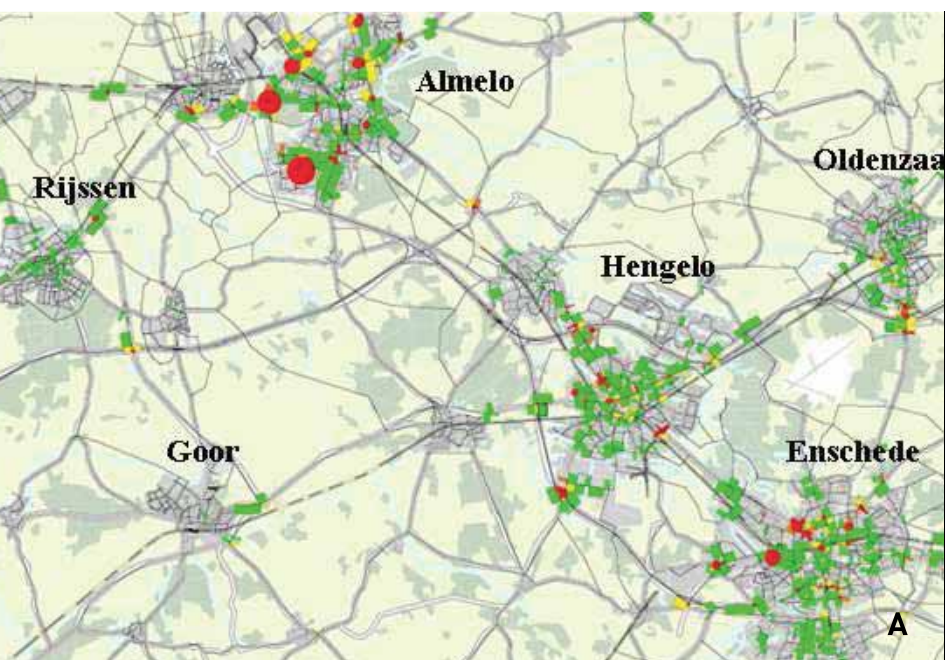
3.2.3 Netwerken**Basiskaart infrastructuur**

De basiskaart netwerken geeft een totaalbeeld van de bestaande fysieke infrastructurele netwerken, zowel zichtbaar op het aardoppervlak als ondergronds.

De belangrijkste infrastructuurdragers van Twente zijn de volgende:

- **Wegen**
Autosnelwegen A1 /E30, A35, N35, N18 en de A31 en A30 in Duitsland
- **Openbaar vervoer**
Spoorlijn van de Randstad naar Hengelo en verder naar Duitsland, de spoorlijn Enschede – Almelo en vanaf daar verder naar Zwolle of Emmen
- **Vaarwegen**
Het Twentekanaal,
- **Overige infrastructuur**
Enschede Vliegveld Twente, hoogspanningleidingen, gas- en olieleidingen.

Netwerkanalyse

Voor de netwerklaag is het afgelopen half jaar uitgebreid gekeken naar de knelpunten door middel van het uitvoeren van een netwerk-analyse. Deze netwerkanalyse werd uitgevoerd door partners in de regio, de provincie en het rijk om te komen tot een maatregelenpakket dat een optimale bijdrage levert aan de deur-tot-deur bereikbaarheid. De belangrijkste conclusies van de netwerkanalyse zijn:

Wegvervoer

- de bereikbaarheid van alle economische kerngebieden staat onder druk. Met name de bereikbaarheid van: het Regionaal Bedrijventerrein (Almelo Zuid), de centrum-ontwikkeling van Hengelo, het Kennispark Twente en de Enschede Vliegveld Twente - de speerpunten van het ruimtelijk economisch beleid - verslechtert.
- de externe bereikbaarheid van Twente vanuit de Stedendriehoek is problematisch. De oorzaak wordt gevormd door knelpunten op de A1 tussen Twente en Deventer.
- binnen Twente bereiken de A1 en A35 hun maximumcapaciteit, de doorvoerfunctie van de A1 komt daarmee onder druk te staan.
- de interne bereikbaarheid van Twente staat onder druk, met name de verbindingen tussen de kernen van de Netwerkstad, de verbindingen vanuit de omgeving Almelo richting Almelo en de verbinding Enschede-Oldenzaal en Enschede-Nijverdal. Problemen doen zich vooral voor op knooppunten in het onderliggend wegennet (met name in de stad). Dit heeft in enkele gevallen een terugslag op het hoofdwegennet tot gevolg (De A35 bij Almelo is inmiddels in aanleg).

Openbaar Vervoer

Met de voltooiing van de HOV-assen in Almelo, Hengelo en Enschede ondervindt de bus nu en in de toekomst nauwelijks hinder van binnenstedelijke knelpunten. In de toekomst ontstaan knelpunten aan de randen van de steden. Het ligt voor de hand om in de toekomst de buscorridors te verlengen tot voorbij deze aansluitingen. Het openbaar vervoer is kansrijk op die relaties waar de auto veel vertraging ondervindt. Op basis hiervan kunnen de volgende kansen voor het openbaar vervoer worden aangegeven:

- rondom Almelo (intern)
 - tussen de kernen van de netwerkstad (intern)
 - Oldenzaal-Enschede (intern)
 - Twente-stedendriehoek-Randstad (extern)
- In november 2006 staat de Netwerkanalyse ter vaststelling op de agenda van de regioraad.

Op de kaartbeelden a en b zijn de voertuig-verliesuren weergegeven. Geen kleur betekent geen vertraging. Met de kleuren groen, geel, oranje en rood wordt de vertraging oplopend van 'enige vertraging' (groen) tot 'zeer veel vertraging' (rood) weergegeven. De rode bollen geven aan waar de oorzaak van het probleem, de kiem van de vertraging, ligt. Hoe groter de bol, hoe meer voertuigverliesuren door dit knelpunt worden veroorzaakt.

A. Voertuigverliesuren en kiemen op het wegennet in 2004

In 2004 concentreren de verliesuren zich met name op de stadsringen en de aansluitingen met het hoofdwegennet. In Almelo ligt het zwaartepunt bij de zuidelijke invalsweg. Zowel op de stadsring als bij de aansluiting van Hengelo-Zuid op de A35 ondervinden weggebruikers vertraging. In Enschede zijn vooral vertragingen op de (westelijke) stadsring en bij de afrit Enschede-West (en Westermaat – Auke Vleerstraat). Bij Oldenzaal is sprake van vertraging aan de zuidzijde bij de aansluiting op de A1.

B. Voertuigverliesuren en kiemen op het wegennet in 2020

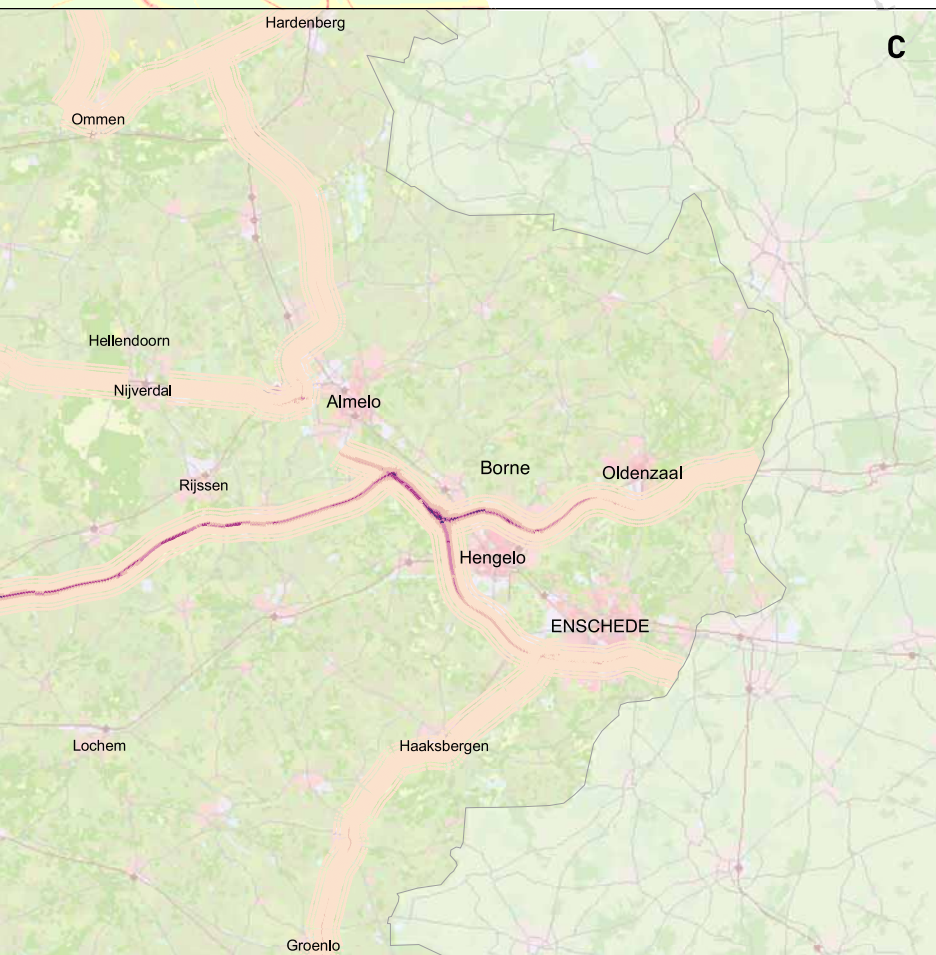
Tussen 2004 en 2020 komen er nauwelijks nieuwe knelpunten bij. De omvang van de kiemen neemt wel fors toe. Met name de knelpunten in Almelo en Enschede nemen een groot deel van de voertuigverliesuren voor hun rekening. De vertragingen ontstaan bij de aansluitingen van het hoofdwegennet op het onderliggend wegennet, zoals bij Hengelo-Zuid en Oldenzaal-Zuid. Twee knelpunten springen er uit. Bij de zuidelijke invalsweg van Almelo ontstaat forse terugslag op de (nieuwe) A35 en bij de aansluiting van de N18 op de A35 ontstaat vertraging.

Buiten de Regio Twente, maar van grote betekenis voor de externe bereikbaarheid vanuit Twente richting de Randstad zijn de

vertragingen op de A1, ter hoogte van Deventer/Bathmen. In 2020 staan de files tot aan Rijssen.

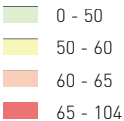
C. Intensiteit Capaciteit (I/C) verhouding in 2020

De kaart laat zien hoe de bereikbaarheids-kwaliteit van de woongebieden en daarmee de ontplooiingsmogelijkheden van inwoners zich ontwikkelt. De mate waarin ontplooiingsmogelijkheden voorhanden zijn, corre-spondeert met de gebruikte kleuren van geel (weinig bestemmingen binnen bereik) naar donkergroen (veel bestemmingen binnen bereik). Er blijken tot 2020 geen knelpunten te liggen op het hoofdwegennet binnen Twente.

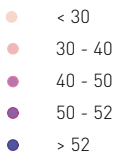

Legenda

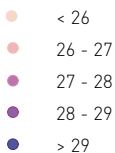
A. Geluidsbelasting cumulatief (L_{den} [dB(A)])

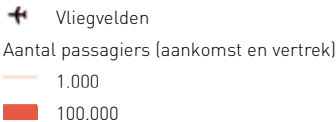
B. Jaargemiddelde stikstofdioxide (NO_2) concentratie bij rijkswegen ($\mu g / m^3$)

C. Jaargemiddelde fijnstof (PM10) concentraties bij rijkswegen in ($\mu g / m^3$)

D. Bestemmingen vanaf Twente

Bron: VROM - DGR/GEO 2006;
Bodemgebruik: © CBS/VROM-DGR;
Infrastructuur: © TDK, Emmen;
Geluid: © MNP;
 NO_2 : Rijkswaterstaat/DWW, 2004

Milieuaspecten

Deze kaart laat drie milieuaspecten zien die van invloed kunnen zijn op ruimtelijke ontwikkelingen. Ook worden de bestemmingen van Enschede Vliegveld Twente aangegeven

A. Geluidsbelasting

Op deze kaart is voor het jaar 2003 de cumulatieve geluidsbelasting weergegeven⁴. De berekeningen zijn uitgevoerd in de nieuwe dosismaat voor geluid L_{den} ('Level day-evening-night') in dB(A). De voorkeursgrenswaarde (voor wegverkeer) ligt op 50 dB(A). De hoogste geluidsbelastingen op de kaart zijn waar te nemen rondom de luchthaven, de snelwegen A1, A35 en verder zijn de drukke N18 en de N35 te herkennen.

B. Luchtkwaliteit: stikstofdioxide (NO_2)

Onderhavige kaart toont de jaargemiddelde stikstofdioxideconcentratie (NO_2) bij autosnelwegen in 2004. De weergegeven concentraties zijn totale concentraties, berekend met het VLW-model (versie 2.50). Voor NO_2 geldt in 2010 een grenswaarde van $40 \mu g / m^3$. Voor stikstofdioxide geldt eigenlijk hetzelfde als voor fijnstof, ook hier zijn de snelwegen herkenbaar en dan met name de A1 tussen Almelo en Hengelo.

C. Luchtkwaliteit: fijnstof (PM10)

Deze kaart geeft voor het jaar 2004 de jaargemiddelde concentraties fijnstof (PM 10) weer langs de autosnelwegen. De weergegeven concentraties zijn totale concentraties zoals berekend met het VLW-model (versie 2.50). Voor PM10 geldt in 2005 een grenswaarde van $40 \mu g / m^3$ voor de jaargemiddelde concentratie. Naast de jaargemiddelde norm is er ook een daggemiddelde norm van $50 \mu g / m^3$ welke maximaal 35 dagen per jaar mag worden overschreden. De grootste fijnstofkelpunten doen zich in de regio vooral voor op de A1 en dan met name tussen Almelo en Hengelo.

D. Bestemmingen Enschede Vliegveld Twente

In de kaart hiernaast zijn de bestemmingen aangegeven met het totaal aantal passagiers (vertrek + aankomst) in 2005. Voor Enschede Vliegveld Twente bedroeg het aantal passagiers in 2005 in totaal 65.079 (bron: Enschede Airport).

Ommen

Hellendoorn

Nijverdal

Almelo

Rijssen

Borne

Oldenzaal

Hengelo

ENSCHDE

Lochem

Haaksbergen

Groenlo

Legenda

Landschapstypologie

- Diepe zee
- Grote meren
- Overige meren, plassen en wateren
- Vliegveld
- Schiphol
- Park, groenzone
- Park
- Bebouwd recreatief gebied
- Glastuinbouw
- Volkstuinen
- Boomkwekerijen
- Aaneengesloten bebouwing
- Historisch centrum (- 1869)
- Oude stadswijken (1869 - 1930)
- Stadswijken jaren '30 - '70
- Bebouwing in bos
- Industrie
- Industrie, haventerrein
- Kantoren
- Bos
- Weiland, droog
- Weiland
- Weiland, nat
- Akkerland, droog
- Akkerland
- Akkerland, nat
- Bollenvelden
- Strand, zandverstuivingen
- Duinen
- Heide
- Uiterwaarden
- Drasland, rietland
- Weiland (buitenland)

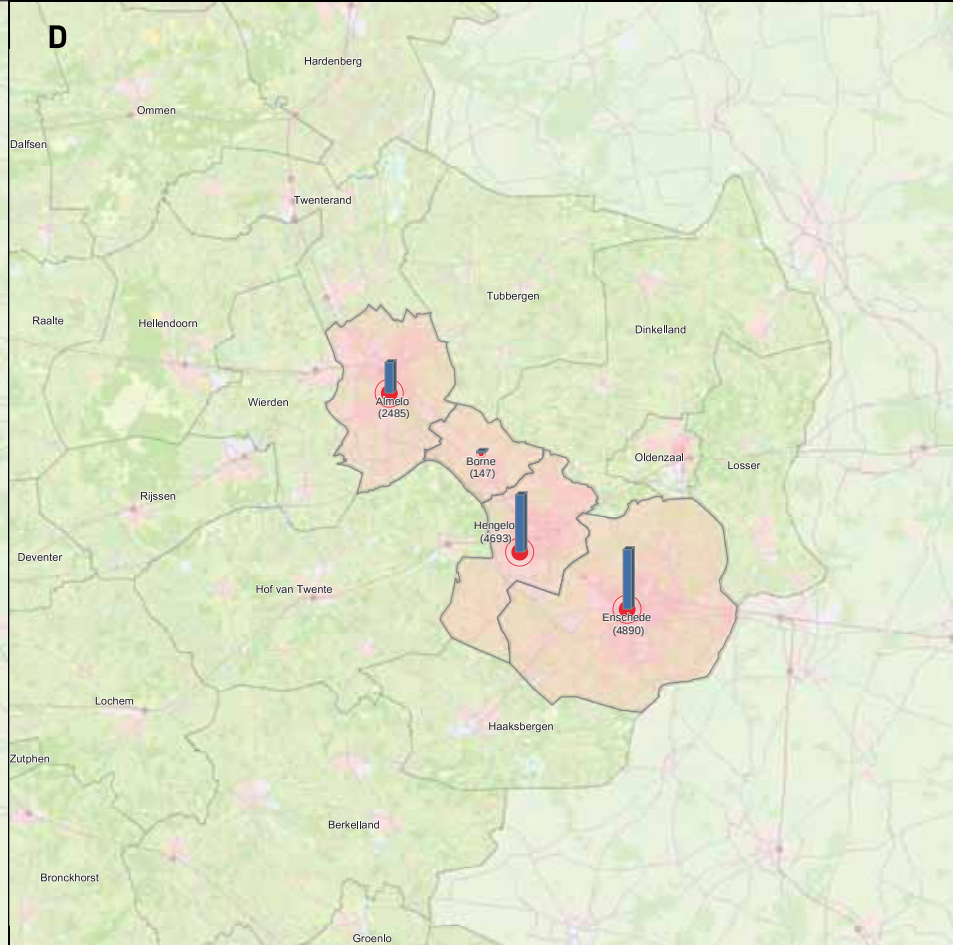
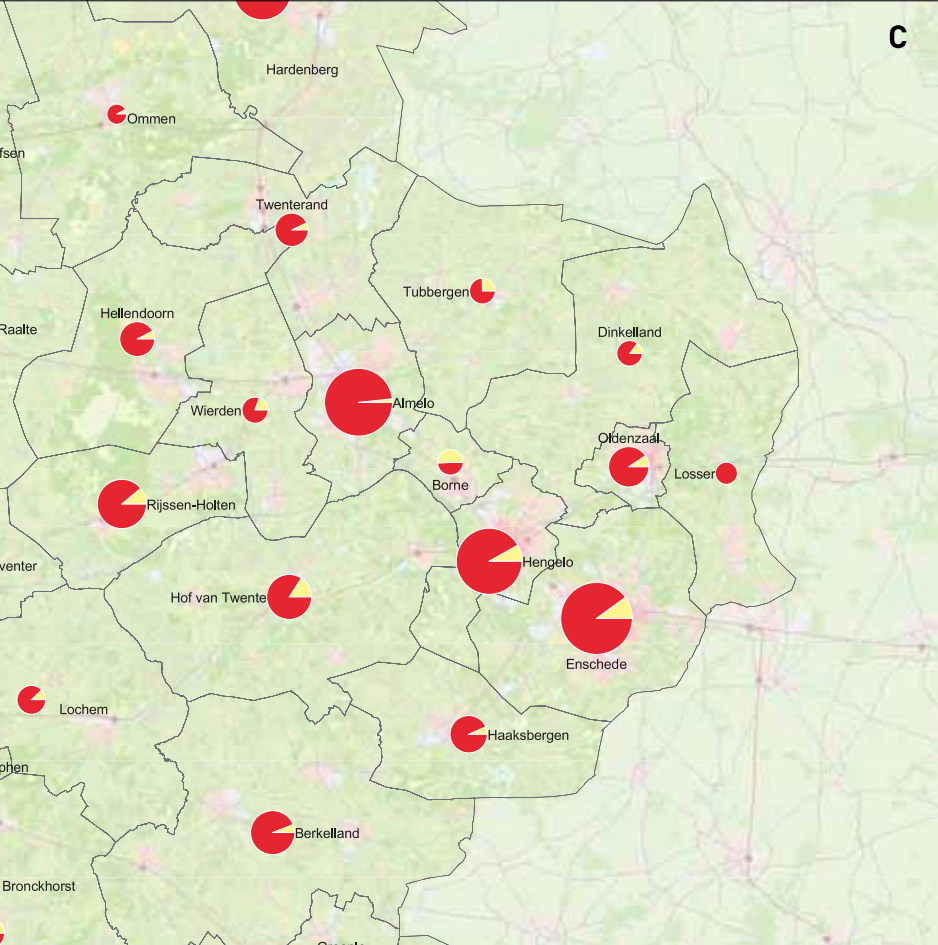
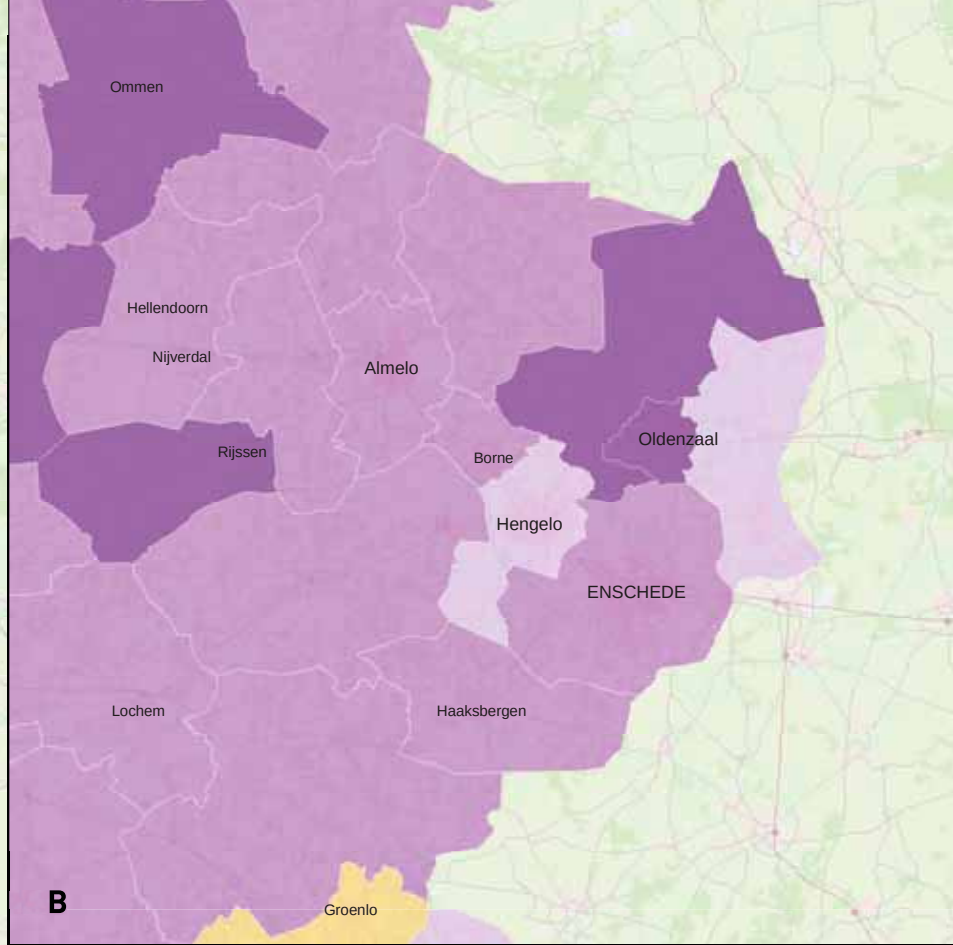
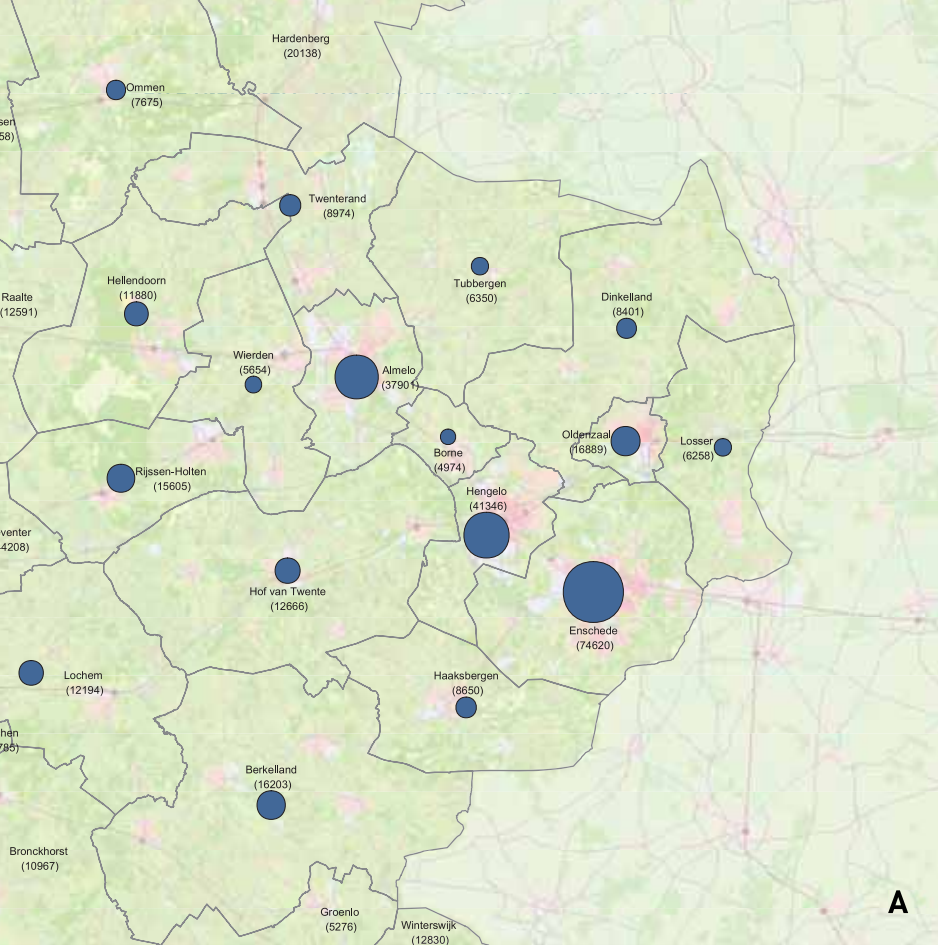
Bron: VROM - DGR/GEO 2006;
Bodemgebruik: © CBS/VROM-DGR

3.2.4 Occupatie

Kaart Landschapstypologie (Witsenkaart)

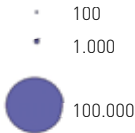
Met deze kaart, vernoemd naar de voormalige directeur-generaal Ruimtelijke Ordening, mr. J. Witsen, is getracht om naast de topografie ook de typologie van het landschap in beeld te brengen. Landschapsbepalende elementen en eigenschappen, zoals de niet op topografische kaarten voorkomende watertrappen en woonmilieutypen, zijn daartoe in de legenda opgenomen.

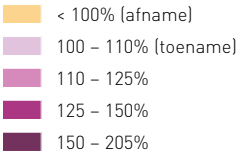

Legenda

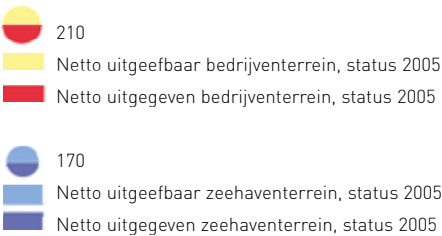
A. Werkgelegenheid per gemeente 2004
in aantal arbeidsplaatsen

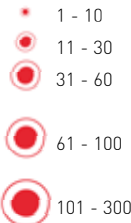
B. Ontwikkeling werkgelegenheid per gemeente 1996-2004

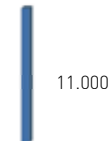
C. Bedrijventerreinlocaties per gemeente 2004 in ha.

D. Aantal buitenlandse bedrijven

Aantal werknemers

Bron: VROM - DGR/GEO 2006;
Bodemgebruik: © CBS/VROM DGR;
Arbeitsplaatsen: LISA, 2004;
Groeï arbeidsplaatsen: LISA 1996-2004;
Bedrijventerreinen: IRIS, 2004, © VROM-DGR;
Internationale bedrijven: © STEC

Werken

De kaart werken geeft per gemeente een vier-tal kengetallen voor het thema werken aan:

A. Werkgelegenheid per gemeente

Op deze kaart is per gemeente de omvang van de werkgelegenheid in 2004 in arbeidsplaatsen weergegeven. De omvang is bepaald door de full-time en parttime banen bij elkaar op te tellen.

B. Ontwikkeling van de werkgelegenheid in de afgelopen 8 jaar per gemeente

Binnen deze kaart wordt de procentuele verandering van de werkgelegenheid in 2004 ten opzichte van 1996 (= 100%) zichtbaar. De werkgelegenheid heeft zich de afgelopen jaren het sterkst ontwikkeld in de gemeente Oldenzaal.

C. Bedrijventerreinlocaties per gemeente: uitgegeven en nog uit te geven bedrijventerreinen

Deze kaart laat voor 2005 in diagram de verhouding tussen nette uitgegeven bedrijven-terrein en netto uitgeefbaar terrein zien. De hele cirkel vormt de totale hoeveelheid netto bedrijventerrein.

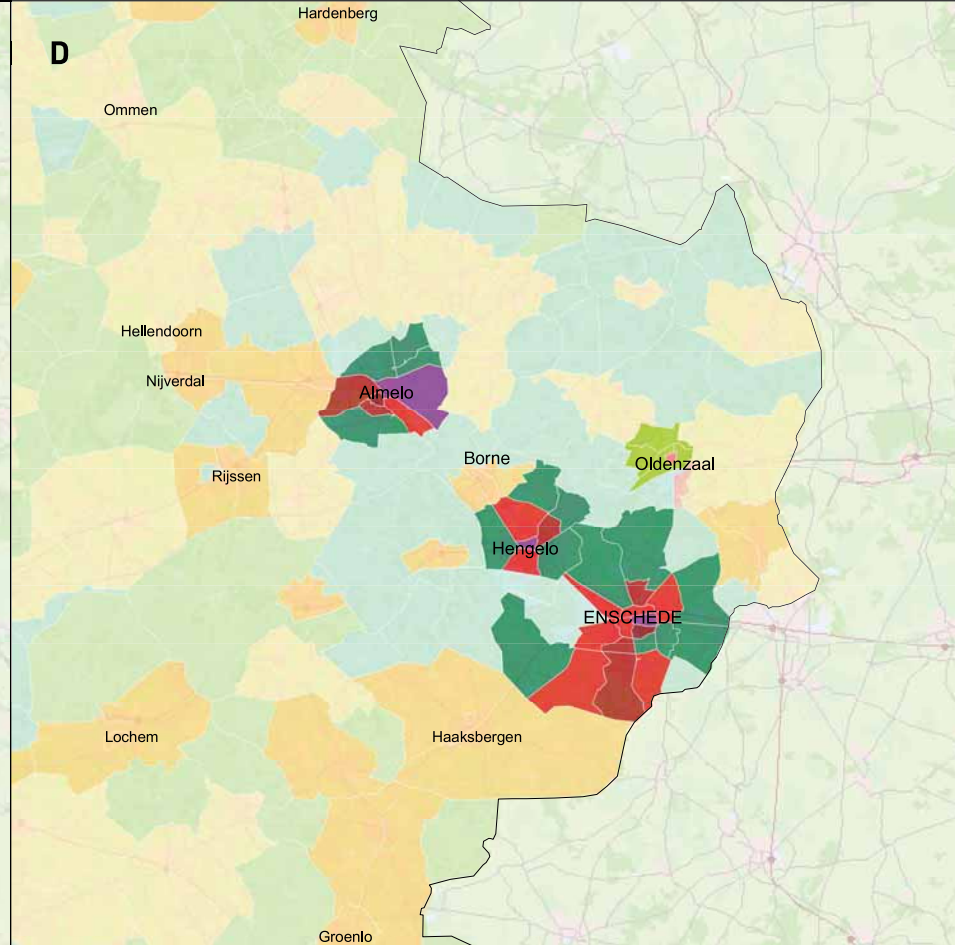
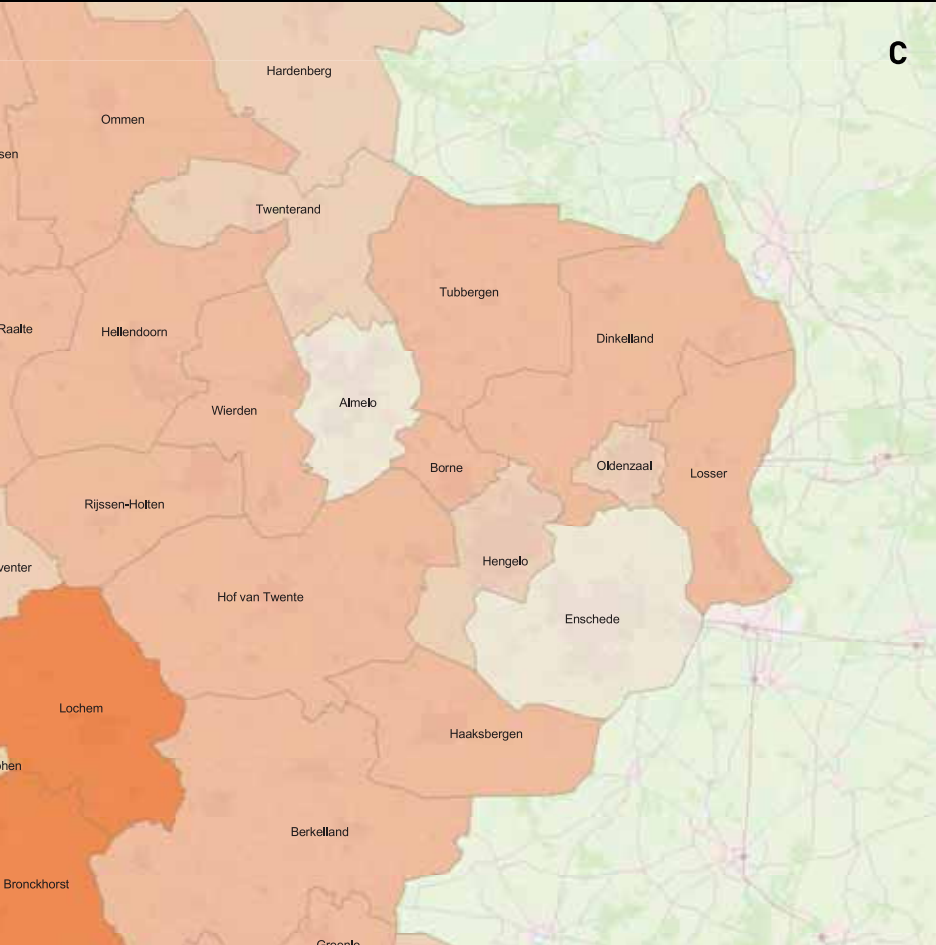
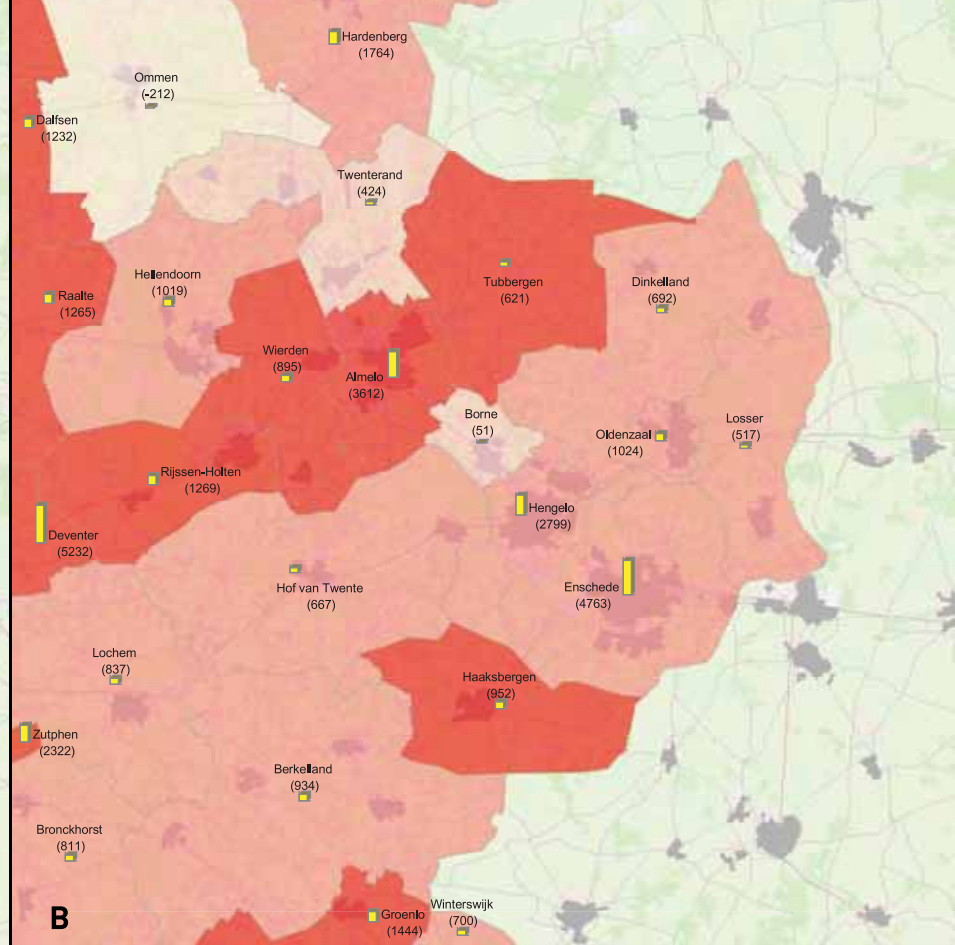
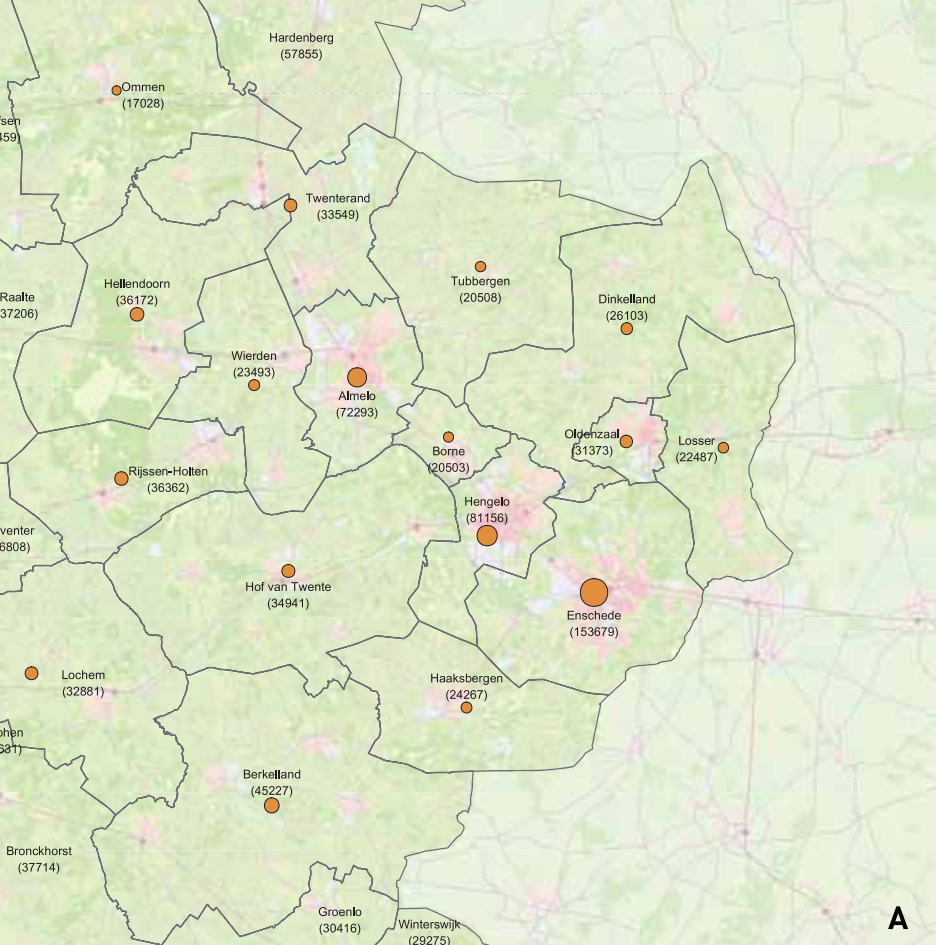
D. Aantal internationale bedrijven

Op deze kaart is het aantal internationale bedrijven gevestigd in de het stedelijk netwerk aangegeven. (Peildatum januari-2006). Het aantal internationale bedrijven kan worden gezien als een maat waarin het netwerk aantrekkelijk is voor bedrijven uit het buitenland.

Internationale werknemers

In deze tabel is de grensarbeid tussen Regio Twente en België en Duitsland weergegeven. Grensarbeiders zijn werknemers die op het grondgebied van het ene land wonen en in het andere land werken. De gegevens zijn van het peiljaar 2001 (bron: Statline / CBS).

Wonen in het buitenland, werken in Nederland				
	Inkomende grens-arbeid uit België	Inkomende grens-arbeid uit Duitsland	Uitgaande grens-arbeid naar België	Uitgaande grens-arbeid naar Duitsland
Regio Twente	30	780	-	1105

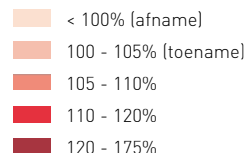

Legenda

A. Aantal inwoners per gemeente

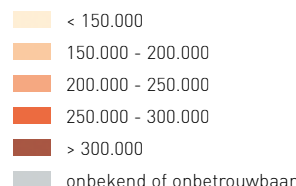
B. Relatieve groei woningvoorraad

Absolute groei woningvoorraad

C. Gemiddelde woningwaarde in Euro

D. Woonmilieu-typologiën op basis van vier positie-postcodegebieden 2002

Wonen

De kaart 'wonen' geeft per gemeente een vier kengetallen voor het thema wonen aan:

A. Aantal inwoners

Op deze kaart is het aantal inwoners op 1 januari 2006 per gemeente weergegeven. Te zien is dat de Netwerkstadgemeenten samen meer dan de helft van het aantal inwoners van het gehele gebied hebben.

B. Toename woningvoorraad

Deze kaart maakt de absolute én procentuele toename van de woonruimtevoorraad in 2005 (peildatum 1 januari) ten opzichte van 1996 (= 100%) zichtbaar. Opvallend op deze kaart is dat Almelo zowel absoluut als relatief één van de gemeenten is met de grootste groei.

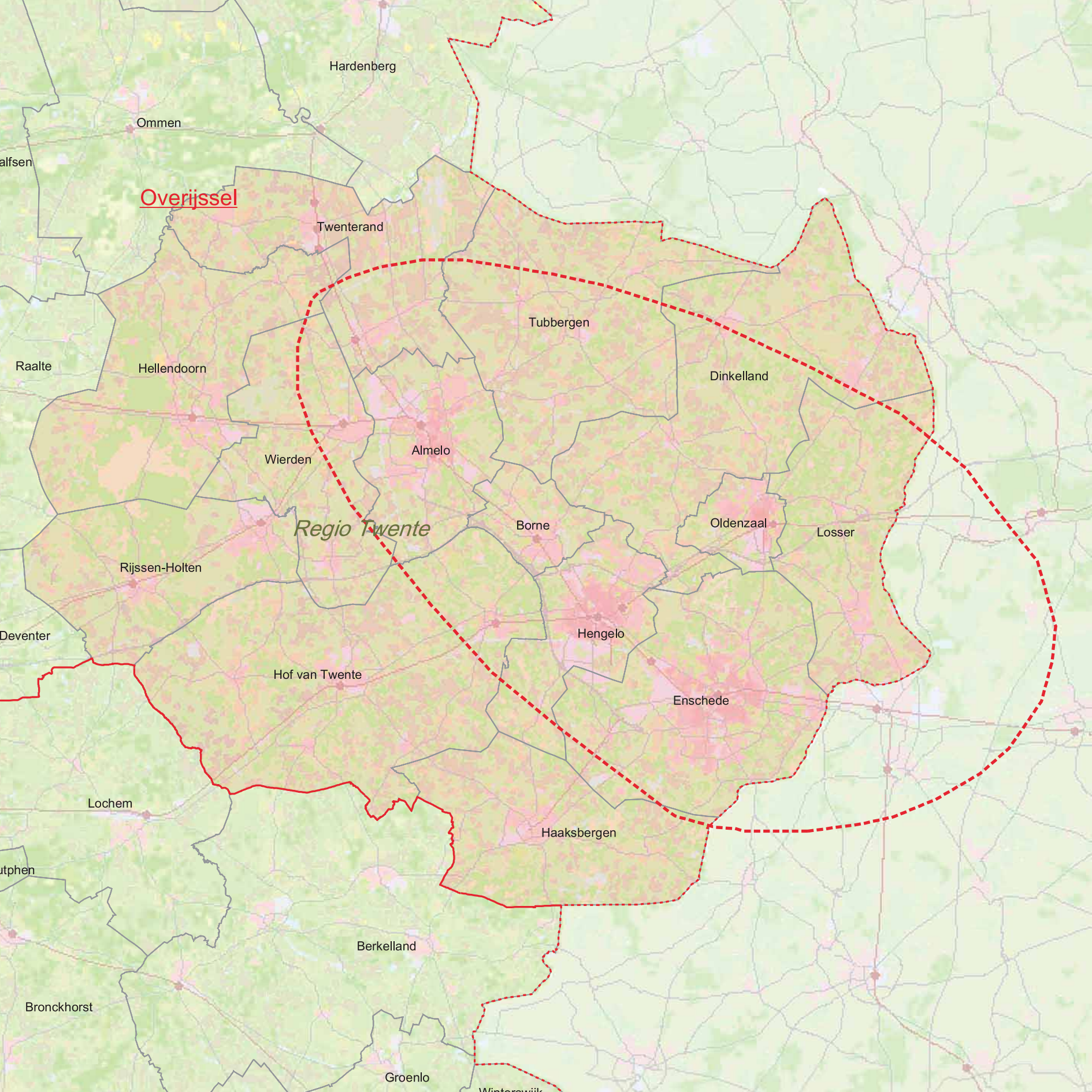
C. Gemiddelde woningwaarde

In deze kaart is de gemiddelde woningwaarde per gemeente weergegeven (waardepeildatum 1-1-2003). De uitkomsten zijn gebaseerd op gegevens over de waarde van het onroerend goed op basis van de gemeentelijke taxaties in het kader van de Wet waardering onroerende zaken. De kaart laat zien dat de gemiddelde woningwaarde in Twente niet veel van elkaar verschilt.

D. Woonmilieus

Op deze kaart zijn de postcodegebieden gecategoriseerd aan de hand van de woonmilieutypologie van ABF Research (VOIS). Deze woonmilieutypologie is gemaakt voor de postcode-indeling van 2002. Dit betekent dat aan de nieuw toegevoegde postcodegebieden geen woonmilieutypologie is toegekend. Op de kaart zijn de steden te herkennen door een breder scala aan woningtypes.

Bron: VROM - DGR/GEO 2006;
 Bodemgebruik: © CBS/VROM-DGR;
 Infrastructuur: © TDK, Emmen;
 Inwoners: © CBS/StatLine;
 Gemiddelde woningwaarde: © CBS/StatLine;
 Woonmilieus: © ABF-Research;
 Postcodegebieden: © IRIS International

Overijssel

Regio Twente

Hardenberg

Ommen

Twenterand

Tubbergen

Dinkelland

Losser

Oldenzaal

Borne

Hengelo

Enschede

Haaksbergen

Berkelland

Groenlo

Winterwijk

Bronckhorst

utphen

Deventer

Rijssen-Holt

Hof van Twente

Wierden

Almelo

Hellendoorn

Raalte

alfsen

Legenda

Bestuurlijke structuur

- WGR-plus gebied
- gemeenten 2005
- provincies
- stedelijk netwerk (indicatief)

Bron: VROM - DGR/GEO 2006

3.2.5 Bestuurlijke voorzieningen

In 1994 is de Kaderwet Bestuur in Verandering in werking getreden. Op grond hiervan is aan zeven stedelijke gebieden in Nederland een bijzondere wettelijke status toegekend met eigen en deels door het rijk decentraliseerde taken en bevoegdheden. **Regio Twente** is een van deze gebieden (na de herindeling in 2001 tot 14 gemeenten).

In 2000 heeft de Eerste Kamer de kabinetsvoorstellen voor het samenvoegen van Hengelo, Enschede en Borne tot Twentestad afgeblazen. Het kabinet heeft daarna in samenhang met de voorstellen voor de vorming van stedelijke netwerken aan de provincie Overijssel en betrokken gemeenten gevraagd te komen tot vrijwillige samenwerking tussen Almelo, Borne, Hengelo en Enschede. In 2002 is het samenwerkingscharter **Netwerkstad Twente** in werking getreden. De provincie Overijssel en Regio Twente nemen als 'bestedige partners' aan de samenwerking deel. Bij het opstellen concludeerden de partners:

Het stedelijk gebied van Almelo, Borne, Hengelo en Enschede is in de loop der jaren naar elkaar toegegroeid. Geleidelijk is er één woningmarkt, één arbeidsmarkt en één verkeers- en vervoersmarkt ontstaan. In steeds meer opzichten is er sprake van één samenhangend stedelijk netwerk, van een netwerkstad.

De focus van de samenwerking kwam te liggen op de inhoud in plaats van op de structuur. Er werd onderscheid gemaakt tussen de Regio Twente, een samenwerkingsverband van veertien gemeenten, en het stedelijk kerngebied binnen de regio: de Netwerkstad. Waar eerst vooral de facilitaire samenwerking tot stand werd gebracht (P&O, ICT, accountancy, inkoop etc), werd deze al snel uitgebreid met de ontwikkeling van een gezamenlijke visie. Binnen dit hoofdstuk staat het nationaal stedelijk netwerk Netwerkstad Twente centraal.

Organisatie Netwerkstad Twente

Om de ambities van de Netwerkstad Twente waar te kunnen maken is er een organisatiestructuur gemaakt die toegesneden is op resultaatgerichte samenwerking. Deze bestaat

uit een stuurgroep (bestuurlijk niveau) die primair belast is met de aansturing van de samenwerking tussen de Netwerkstad-partners. Deze stuurgroep komt maandelijks bijeen. Daarnaast zijn er drie bestuurlijke afstemmingsberaden (BAB's) in het leven geroepen om de samenwerking in drie pijlers gestalte te geven. De afstemmingsberaden Ruimtelijk-Fysiek, Economie en Sociaal zijn verantwoordelijk voor het opmaken en uitvoeren van de agenda's van die pijlers. De deelnemers - portefeuillehouders van de gemeenten en de gedeputeerden - vergaderen eveneens maandelijks. Om de gemeenteraden te betrekken en een goede democratische legitimatie te garanderen is in november 2004 de Radencommissie Netwerkstad van start gegaan. Deze commissie adviseert de raden van de vier gemeenten over alle onderwerpen van gemeenschappelijke besluitvorming in de Netwerkstad Twente. Deze commissie bestaat uit 21 gemeenteraadsleden van de samenwerkingspartners. De Radencommissie vergadert drie tot vier keer per jaar, steeds in een andere Netwerkstadgemeente. Ook het voorzitterschap van de commissie rouleert. De samenwerking in de Netwerkstad Twente wordt ondersteund door een projectbureau. Het projectbureau kent een secretaris-directeur, vijf projectcoördinatoren die door de deelnemende partners zijn uitgeleend, en een secretariaat. Na een evaluatieonderzoek in najaar 2005 hebben de gemeenteraden besloten de samenwerking in ieder geval zes jaar voort te zetten. De stuurgroep zal worden vervangen door een bestuurscommissie in de Regio Twente. Tot slot is ingestemd met deelname van de gemeente Oldenzaal aan de Netwerkstad Twente per 1 januari 2007.

3.3 → RUIMTELIJKE ONTWIKKELINGS-
AGENDA

Thans komen wij terug op de ambities en de ontwikkelingsagenda van de Netwerkstad Twente die wij reeds kort aanstipten in 3.1. De ambities en die agenda komen niet uit de lucht vallen. Naast de interne ontwikkeling binnen de geledingen van alle stedelijke netwerken heeft de Nota Ruimte gezorgd voor een stevige extra impuls ‘van buiten’ en uitdagingen voor een veel scherpere agendering neergezet. Na het korte profiel van het antwoord op die uitdaging in 3.1 gaan wij nu verder in op de agenda en daarbij horende projecten van de Netwerkstad Twente.

Het rijk vraagt in de Nota Ruimte om een ontwikkelingsagenda: dat is het voertuig om op het niveau van het stedelijke netwerk afspraken te maken met het rijk en draagt bij aan de eigen organisatie en focus van het netwerk. Het belang van dit verzoek wordt door een bezoek van minister Dekker aan Twente in 2005 onderstreept. Bij het tweede bezoek van de minister in 2006 had de regio een visie gereed – de Ruimtelijke Ontwikkelingsagenda – waarover afspraken zijn gemaakt met het rijk. De agenda heeft een tijdhorizon van 15 tot 20 jaar tot plm. 2030 en is in alle raden vastgesteld. In de Ruimtelijke Ontwikkelingsagenda zijn zowel ambities geformuleerd als projecten, waarbij vrij nauwkeurig is aangegeven, waarop de partners elkaar kunnen aanspreken. De partners willen de ambities en afspraken uit de

agenda vastleggen in een prestatiecontract en afstemmen met het rijk. In de ontwikkelingsagenda, zoals hier voor de Netwerkstad Twente, komen de ambities en de opgaven die de regio voor zichzelf ziet, aan bod en wordt ingegaan op de manier waarop de regio deze opgaven wil oppakken. De Netwerkstad Twente ziet een nieuw perspectief voor zichzelf als dé stedelijke kennisregio van Oost-Nederland. Daarvoor wil zij haar positie als derde kennisregio van Nederland verder uitbouwen en doorontwikkelen tot een internationale kennisregio. Doel is om in 2020 tot de top-vijf van Europese kennisregio’s te behoren.

Om de ambitie concreet in te vullen heeft de Netwerkstad vier concretere opgaven geformuleerd. Die vier concrete opgaven zijn, net als bij de andere nationale stedelijke netwerken in deze atlas, ingedeeld naar de drie categorie economie, sociaal/cultureel en ecologie.

Economie:

- 1. Ontwikkelen van hoogwaardige knooppunten en toekomstvaste Berlijnlijn.
- 2. Ontsluitingsstructuur en bundelingsbeleid. (In de ontwikkelingsagenda van de Netwerkstad Twente zijn deze twee samen genoemd onder versterken van de ruimtelijk economisch structuur).

Sociaal/cultureel:

- 3. Ontwikkelen en programmering hoogwaardige milieus.

Ecologie:

- 4. Investeren in de groen-blauwe kwaliteiten van de Netwerkstad.
(In de ontwikkelingsagenda van de Netwerkstad Twente zijn het toevoegen van hoogwaardige woonmilieus en het ontwikkelen van groen-blauwe structuur opgenomen onder toevoegen van ruimtelijke kwaliteit).

Maatregelen en projecten

Er wordt hieronder een overzicht (zie tabel 3.1) gegeven van de opgaven en maatregelen die de Netwerkstad zelf heeft geïdentificeerd. Vervolgens worden de opgaven uitgebreider beschreven en wordt aangegeven welke maatregelen de Netwerkstad van plan is te nemen om die opgaven te realiseren. Tot slot zal bij die maatregelen worden aangegeven welke inzet de regio zelf zal leveren en welke inzet zij van het rijk verwacht.

Tabel 3.1 → Opgave en maatregelen Netwerkstad Twente		
Economie	Sociaal/Cultureel	Ecologie
I Hoogwaardige knooppunten en toekomstvaste Berlijnlijn	III ontwikkeling en programmering hoogwaardige woonmilieus	IV Investeren in groen-blauwe kwaliteiten v.d. Netwerkstad
1. Opwaarderen railverbinding Amsterdam – Berlijn	1. Realisatie van de wijk Waterrijk	1. Ontwikkeling Zendersche Esch
2. A1/E30 prioriteit op TEN-lijst	2. Realisatie van de muziekwijk Enschede	2. Programmering en afstemming de groen-blauwe structuur
3. Realisatie van Centraal station Twente / Hart van Zuid	3. Afstemming en fasering woningbouw via gemeenschappelijke visie	3. Creëren van groot open water met optimale ontsluiting naar het kanalennetwerk
4. Doorstart luchthaven Twente		
II Ontsluitingsstructuur en bundelingsbeleid		
1. Realisatie van optimale ontsluiting Centraal station Twente/ Hart van Zuid én Kennispark Twente		
2. Realisatie van OV-Agglonet als ruggengraat met bundeling als ondersteuning		
3. Ontwikkelen van Kennispark Twente, en realisatie van Regionaal Bedrijventerrein Twente		
4. Opwaarderen N18 en N35 naar volwaardige snelweg		

Economie

1. Ontwikkelen van hoogwaardige knooppunten en toekomstvaste Berlijnlijn

De ligging aan de internationale verbindingen tussen de Randstad en Centraal- en Oost-Europa ziet Twente als een van de belangrijkste kwaliteiten van Netwerkstad Twente. Deze as bestaat uit de combinatie van de A1/E30 auto-weg met de spoorverbinding Amsterdam-Berlijn. Van deze spoorverbinding zou de kwaliteit moeten worden verbeterd, door het opschroeven van de frequentie, de snelheid en het soort materieel. Lobby vanuit zowel de Duitse als de Nederlandse regio is hiervoor gewenst. In samenhang met het opwaarderen van de spoorlijn Amsterdam-Berlijn acht de Netwerkstad het opwaarderen van het station Hengelo naar een Centraal Station Twente een belangrijke ambitie die moet bijdragen aan de ruimtelijk economische structuur. Zo'n knooppunt vormt een aantrekkelijke locatie voor kantoren en congresfaciliteiten en is van belang voor de bereikbaarheid van de gehele regio. Deze ambitie wordt concreet vormgegeven binnen het project 'Centraal Station Twente/Hart van Zuid', dat moet leiden tot de herontwikkeling van een stedelijk gebied rond de terreinen van het voormalige Stork, lopend van het station tot aan het Twentekanaal en het doorontwikkelen van het station Hengelo tot Twente Centraal. Daarvan zal de vestiging van een World Trade Center (verkrijgen van de WTC status) een belangrijke pijler zijn. Dit World Trade Center zal vooral de concurrentie aan moeten gaan met andere toplocaties in Nederland en Duitsland. Tot slot is naast vervoer over land ook het vervoer door de lucht van belang voor de internationale bereikbaarheid. Doel van de regio is om van de Enschede Vliegveld Twente een zelfstandige en volwaardige regionale luchthaven te maken, waarmee het vestigingsklimaat voor internationale bedrijven verbetert.

Projecten

Om deze opgave van knooppunten en verbindingen invulling te geven is, aldus de ontwikkelingsagenda van Netwerkstad, het volgende vereist:

1. Opwaarderen railverbinding Amsterdam-Berlijn;
2. A1/E30 prioriteit op de Europese TEN-lijst;

3. Realisatie van Centraal station Twente/Hart van Zuid;
4. Doorstart luchthaven Twente.

Rol van de Netwerkstad Twente

Ten aanzien van 1: Opwaarderen railverbinding Amsterdam-Berlijn:

- Netwerkstad Twente verwacht, dat alle regionale partners zich gemeenschappelijk zullen inzetten voor lobby voor opwaardering kwaliteit en status internationale Eurocity-verbinding;
- Overleg met NS, Duitse partners en DB over toekomstperspectief Berlijnlijn;
- Herontwikkeling van de spoorzones dusdanig vormgeven dat knelpunten in de Berlijnlijn zoveel mogelijk worden opgelost.

Ten aanzien van 2: A1/E30 prioriteit op TEN-lijst:

- De Netwerkstad Twente geeft prioriteit aan de A1/E30 en trekken gezamenlijk op in de lobby voor de Oost-West-corridor.

Ten aanzien van 3: Realisatie van Centraal station Twente/Hart van Zuid:

- Verbetering en opwaarderen status Centraal station Hengelo tot station Twente Centraal als gezamenlijk station met de hoogste prioriteit én nieuwe (OV-gerelateerde) hoofdkantoren bij voorkeur proberen te laten vestigen nabij station Twente;
- Verkrijgen van WTC-status als gemeenschappelijke verantwoordelijkheid;
- Gemeenschappelijke lobby en acquisitie bij het Twentse bedrijfsleven.

Ten aanzien van 4: Enschede Vliegveld Twente:

- Samen met de provincie zoeken naar mogelijkheden voor doorstart van de luchthaven;
- Partners stimuleren tot vestiging van luchtvaartgerelateerde bedrijvigheid nabij de luchthaven.

Rol van het rijk

Rol ministerie van VenW

- Het ministerie van VenW erkent de West-Oost-verbinding A1/E30 Amsterdam-Berlijn als prioritaire Transeuropese verbinding en spant zich in om de verbinding op te nemen als prioritaire verbinding in het programma Trans Europese Netwerken.

- Het ministerie van VenW neemt deel in een planvorming rondom knooppunten en spoorzones. Om tot toekomstvastе aanpassingen aan het spoortracé van de Berlijnlijn te komen als mede tot opwaardering van kwaliteit en status van de internationale Eurocityverbinding met sneller en comfortabeler (Eurocity-) materieel.

Rol ministerie van VROM

- Het ministerie van VROM neemt deel aan de ontwikkeling van het project Hart van Zuid en draagt bij aan het realiseren van een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit.
- VROM neemt deel aan de planvorming voor ruimtelijke ontwikkelingen van het vliegbasisterrein en draagt bij aan het realiseren van een doorstart van de luchthaven en de herontwikkeling van de vliegbasis en omgeving.

2. Ontsluitingsstructuur en bundelingsbeleid

Bij deze opgave gaat het zowel om het verbeteren van de ontsluitingsstructuur als het bieden van mogelijkheden voor bedrijven en voorzieningen om zich te vestigen in de Netwerkstad. Zoals eerder aangegeven doen zich nu, en zeker op termijn (2020, zie daarvoor ook de eerdere netwerkanalyse) knelpunten voor het op regionale wegennet van de Netwerkstad Twente. Het gaat dan met name om de invalswegen van de steden Almelo en Enschede, de aansluiting van het hoofdwegennet op het onderliggend wegennet en de interne verbindingen tussen de steden. Wat betreft oplossingen geldt een ladderstructuur voor het regionale wegennet (twee verbindingen noord-west naar zuid-oost met dwarswegen daartussen) als het lange termijnperspectief.

Naast het oplossen van de knelpunten in het wegvervoer past ook het verbeteren van het regionale OV-systeem in de opgave van een verbeterde ontsluiting en bundelingsbeleid. Daarvoor is het "Agglonet" ontwikkeld: een railverbinding tussen de steden als ruggengraat met hoogwaardige busverbindingen als aanvulling. Bij locatiekeuzen voor wonen en werken dienen gemeenten rekening te houden met deze nieuwe OV-voorzieningen. Tot slot vallen ook het verbeteren van OV-gerelateerde voorzieningen als centrale informatie, fietsenstallingen en Park en Ride-faciliteiten onder

het Agglonet concept. Om bedrijven te trekken en te behouden zijn naast ontsluiting ook voorzieningen als bedrijventerreinen en kantoorlocaties vereist. Netwerkstad Twente wil zich daarbij richten op bedrijven en instellingen die specifieke toevoegende waarde hebben voor de gehele regio of bedrijven die veel ruimte vragen. De Netwerkstad heeft hiervoor locaties geselecteerd om zo de onderlinge concurrentie te voorkomen en hoogwaardige vestigingsmilieus te creëren die concurreren met locaties elders in Nederland. Het gaat daarbij om: Kennispark Twente (op het terrein van de Universiteit Twente) voor ICT- en kennisgerelateerde bedrijven (= Hotspot, zoals bedoeld in de nota Pieken in de Delta), Stationsomgeving Hengelo (Centraal Station Twente/Hart van Zuid) met een zaken-centrum (inclusief een WTC-vestiging), congresfaciliteiten en in relatie hiermee ook de culturele voorzieningen in Enschede (Muziekkwartier).

Voor de 'reguliere' bedrijvigheid op het gebied van logistiek, transport en productie is tot slot het ontwikkelen van het Regionale Bedrijventerrein Twente bij Almelo tot een hoogwaardig terrein met uitstraling en kwaliteit van belang. Om ook de bestaande bedrijventerreinen te verbeteren wordt gedacht aan de revitalisering van bedrijventerreinen aan het Twentekanaal.

Projecten

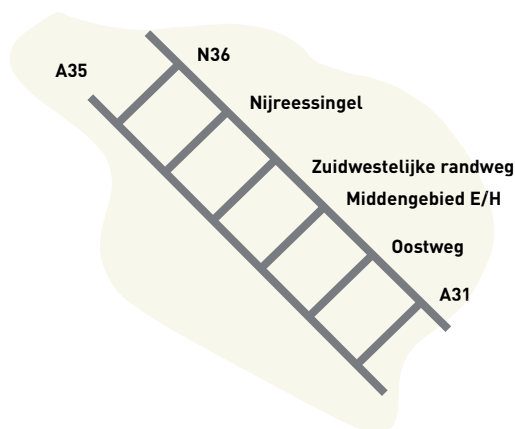
Voor het realiseren van deze ambitie wordt gewerkt aan de volgende projecten:

1. Realisatie van optimale ontsluiting Hart van Zuid/Centraal station Twente én Kennispark Twente;
2. Realisatie van OV-Agglonet als ruggengraat met bundeling als ondersteuning;
3. Ontwikkelen van Kennispark Twente, en realisatie van Regionaal Bedrijventerrein Twente;
4. Opwaarderen N18 en N35 naar volwaardige snelweg.

Rol van de Netwerkstad Twente

Ten aanzien van 1: realisatie optimale ontsluiting Hart van Zuid / Centraal station Twente én Kennispark Twente:

- Ontsluiting van Hart van Zuid prioriteit geven en BDU middelen verdelen op basis van de netwerkanalyses met langjarige financiering;

- Verkennen van kansen op (financiële) participatie ontsluiting Hart van Zuid en Kennispark Twente ter ondersteuning claim op de rijksmiddelen;

Ten aanzien van 2: OV-Agglonet als ruggengraat:

- Agglonet ontwikkelen tot ruimtelijk structurerende ruggengraat;
- Voor Agglonet blijvend prioriteit leggen bij de knooppuntlocaties.

Ten aanzien van 3: Ontwikkelen van Kennispark Twente, en realisatie van Regionaal Bedrijventerrein Twente:

- Kiezen voor selectief aantal vestigingslocaties met meerwaarde voor de Netwerkstad Twente.

Ten aanzien van 4: Opwaarderen N18 en N35 naar volwaardige snelweg:

- Provincie maakt opwaardering N18 planologisch mogelijk.

Sociaal/cultureel

3. Ontwikkelen en programmering hoogwaardige woonmilieus

Voor het aantrekken en vasthouden van hoger opgeleiden is vergroting van het aanbod aan hoogwaardige woonmilieus vereist. Op dit moment is de nieuwbouw te veel gericht op het lagere en middensegment. Voor Twente gaat het daarom voornamelijk om het versterken van de milieus: landelijk, watergeoriënteerd, kleinstedelijk en grootstedelijk. In totaal is de helft van de nieuw te bouwen woningen in dit hogere segment bedacht.

De uitleglocatie Waterrijk wonen ten noorden van Almelo vormt de belangrijkste locatie om de gewenste kwaliteitsambitie te realiseren (± 5000 woningen en 100 ha. water). In de wijk wordt het 'stedelijk waterwonen' geïntroduceerd; een grootschalig watergebied dat met de binnenstad wordt verbonden door een stadspark en tegelijk in verbinding staat met open water. Gezien de wens om veel woningen te realiseren in het hogere segment is echte verscheidenheid noodzakelijk. De daarvoor vereiste gemeenschappelijke analyse van de woningmarkt ontbreekt nog.

De stedelijke woonmilieus zouden vooral bin-

nenstedelijk moeten worden gerealiseerd door bundeling bij de OV-knooppunten, wat een versterking van de ruggengraat van het Agglonet vormt.

Daarnaast zal in de steden een omvangrijke herstructureringsopgave moeten worden gerealiseerd. Uiteindelijk zal 50% van de te realiseren woningbouwtaak binnenstedelijk worden gerealiseerd.

Projecten

1. Realisatie van de wijk Waterrijk;
2. Realisatie van de muziekwijk Enschede;
3. Afstemming en fasering woningbouw via gemeenschappelijke visie.

Rol van de Netwerkstad Twente

Ten aanzien van 1: Realisatie van de wijk Waterrijk:

- Waterrijk als prioritair project benoemen voor hoogwaardige nieuwe watergerelateerde woonmilieus;
- Verkennen van mogelijkheden voor gezamenlijke financiering Waterrijk hetgeen de gezamenlijke verantwoordelijkheid onderstreept;
- Nadere afspraken maken over eventuele realisatie van een groot open water nabij Waterrijk dat optimaal ontsloten is naar het (te verbeteren) kanalen-netwerk.

Ten aanzien van 2: Realisatie van de muziekwijk Enschede:

- Gezamenlijke aanvraag richting het rijk voor gelden uit het Besluit Investerings Ruimtelijke Kwaliteit (inmiddels gehonoreerd).

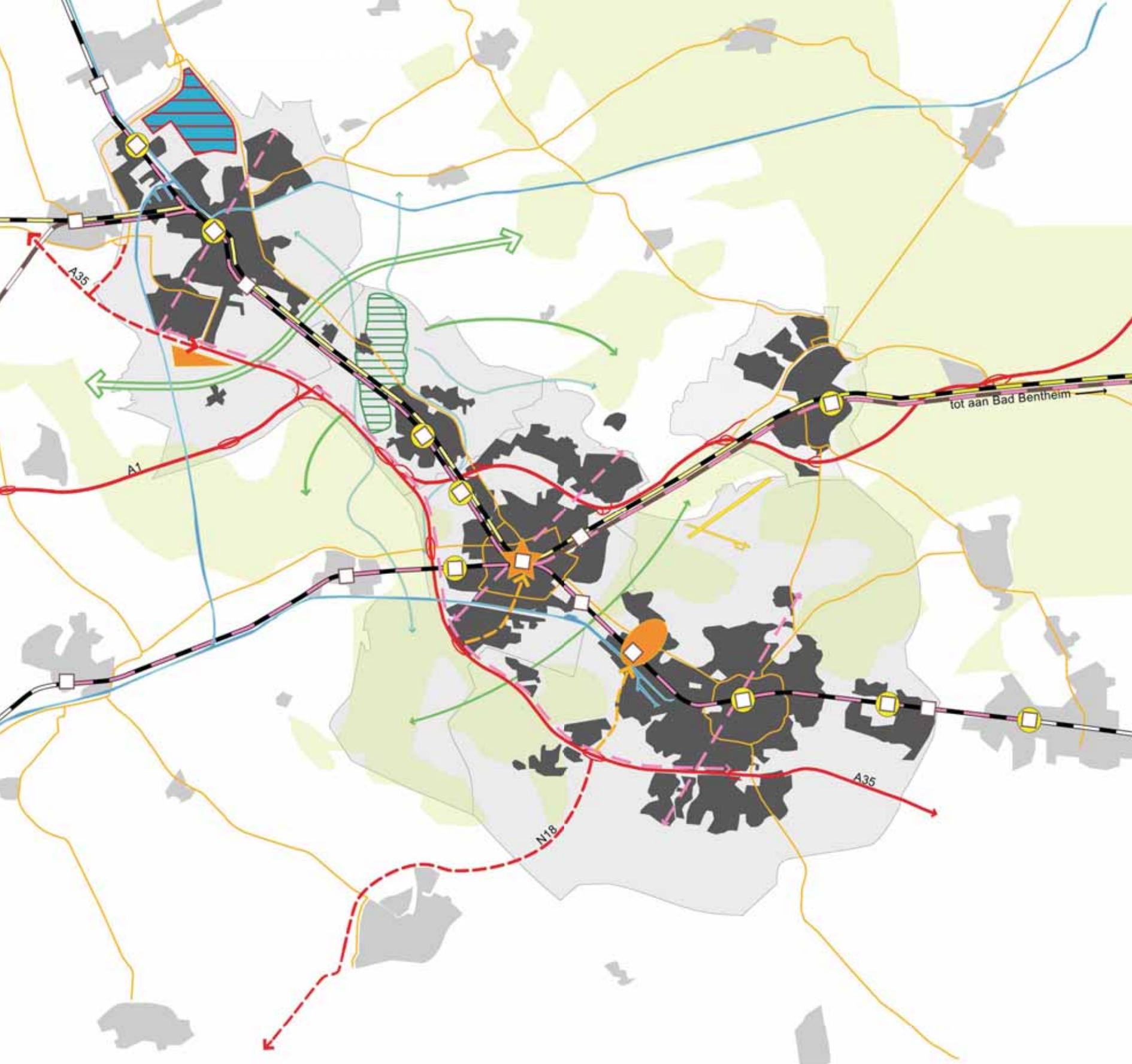
Ten aanzien van 3: Afstemming en fasering woningbouw via gemeenschappelijke visie:

- Samen met de provincie en de regio een gezamenlijke analyse van de woningbouwmarkt uitvoeren en een monitor opzetten;
- Op basis van deze analyse nadere afspraken maken over met name woningbouw in het hogere segment.

Rol van het rijk

Rol ministerie van VenW

- De ministeries van VenW en LNV hebben de intentie om financieel bij te dragen aan het creëren van groot open water dat optimaal ontsloten is naar het te verbeteren kanalen-netwerk.

Kaart Ruimtelijke Ontwikkelingsagenda

Legenda

Prioriteiten ruimtelijke economische structuur

- Agglo-net (spoor + bus)
- Berlijnlijn
- Hoofdwegennetwerk
- Stedelijk wegennetwerk Netwerkstad
- prioriteiten ontsluitingsstructuur
- Strategische ontwikkelingslocaties
- Centraal Station Hengelo
- Regionaal Bedrijventerrein
- Kennispark
- Luchthaven
- Knooppuntontwikkeling

Prioriteiten wonen en leefmilieu

- Waterrijk
- Kanalennetwerk
- Zendersche Esch
- Groene verbindingen (indicatief)
- Blauwe verbindingen (indicatief)
- Provinciale EHS

Bron: Ruimtelijke Ontwikkelingsagenda Netwerkstad Twente

Rol ministerie van VROM

- Het ministerie van VROM draagt financieel bij aan de realisatie van het muziekkwartier met 14 miljoen Euro in kader van het Besluit Investerings Ruimtelijke Kwaliteit.

Ecologie

4. Investeren in de groen-blauwe kwaliteiten van de Netwerkstad

Om de Netwerkstad een aantrekkelijke regio te houden om in te wonen is het behouden en het ontwikkelen van de groene ruimtes en de blauwe aderen van belang, evenals het behouden van rust en ruimte. Als daar nu geen prioriteit aan wordt gegeven is de kans groot dat de stedenrij (Almelo, Hengelo, Enschede) aan elkaar groeit en deze belangrijke kwaliteiten verloren gaan. Ook het versterken van de recreatiemogelijkheden in de stadsranden en het Twentse landschap bieden een ondersteuning van de kwaliteit van het leef- en vestigingsklimaat. Om deze opgave in te vullen wordt binnen de Netwerkstad gewerkt aan: 'de Zendersche Esch', een bufferzone tussen Almelo en Borne met landbouw, recreatie, ecologie en cultuurhistorie, het opstellen van 'een stadsrandvisie' voor de Netwerkstad in het kader van de Regionale Structuurvisie, het versterken van de bevaarbaarheid van de Twentse vaarwegen in het kader van de studie 'Kanalenvisie Twente/Grafschaft Bentheim' en tot slot het versterken van het natuurlijke watersysteem door samen met het waterschap Regge en Dinkel te zoeken naar 2500 hectare retentiegebied.

Voor het realiseren van deze opgave is het volgende vereist:

1. Ontwikkeling Zendersche Esch;
2. Programmering en afstemming van de groen-blauwe structuur;
3. Creëren van groot open water met optimale ontsluiting naar het kanalennetwerk.

Rol van de Netwerkstad Twente

- Zendersche Esch benoemen als prioriteit voor externe geldstromen betreffende groen en landschap;
- Verkennen van de mogelijkheden om financieel te participeren in de Zendersche Esch;
- Waterrijk als prioriteit benoemen voor externe financiering betreffende water;
- In het kader van de op te stellen Regionale Structuurvisie, onder verantwoordelijkheid van Regio Twente, wordt de groen-blauwe structuur van Netwerkstad Twente en de overgang daarvan naar het meer landelijke Twente uitgewerkt.

3.4→ VROM-BETROKKENHEID

Uit voorgaande inhoudelijke beschrijving van de Ruimtelijk Ontwikkelingsagenda blijkt dat de Netwerkstad Twente serieus aan de slag is als nationaal stedelijk netwerk en de opgaven die daarbij horen. Hoe geeft VROM nu invulling aan haar medeverantwoordelijkheid voor de Netwerkstad Twente? VROM, zo bleek hiervoor reeds, is bij verschillende projecten uit de Ruimtelijke Ontwikkelingsagenda betrokken. Hierbij neemt VROM twee verschillende rollen aan: die van geldverstrekker en/of die van ondersteuner. In de bijgaande tabel is de medeverantwoordelijkheid van VROM voor de Netwerkstad Twente samengevat.

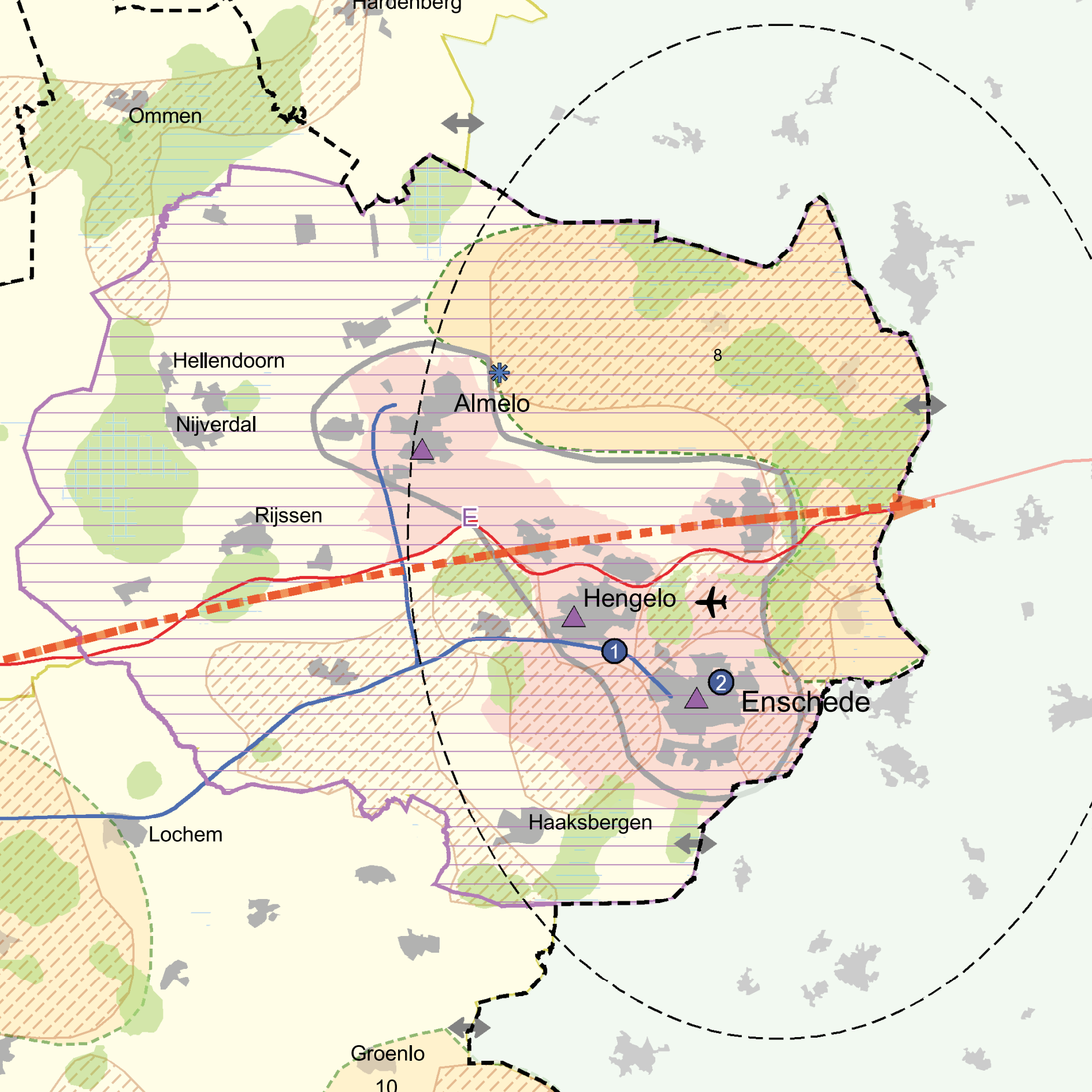
Naast de financiële inzet die direct gerelateerd is aan de afspraken gemaakt rond de Ruimtelijke Ontwikkelingsagenda, worden door VROM via andere programma's eveneens investeringen gedaan die in de Netwerkstad Twente terecht komen. Hieronder vallen VROM-investeringen die rechtstreeks naar gemeenten in de Netwerkstad Twente vloeien. Ook is het totaal aan VROM-investeringen dat naar de provincie Overijssel gaat opgenomen. Van dit totaal komt een deel terecht in de Netwerkstad. In de bijgaande tabel zijn de totale VROM-investeringen in de Netwerkstad Twente aangegeven. De in de tabel genoemde middelen uit de Besluit Locatiegebonden Subsidies (BLS) zijn gekoppeld aan de woningbouwafspraken. Deze zijn inmiddels allemaal gemaakt in Twente met Regio Twente. De middelen onder het kopje ISV hebben betrekking op stedelijke vernieuwing (ISV staat voor Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing) (ISV). Met het Budget Investeren

Ruimtelijke Kwaliteit (BIRK) draagt VROM bij aan ruimtelijke investeringsprojecten die passen binnen het nationaal ruimtelijk beleid.

Tabel 3.2 → VROM betrokkenheid bij Ruimtelijk Ontwikkelingsprogramma		
Project/programma	VROM als geldverstrekker	VROM als ondersteuner
Algemeen		
Economie		
A1/Berlijnlijn		VROM heeft aangegeven het belangrijk te vinden dat er vanuit ruimtelijk-economisch perspectief wordt ingezoomd, middels een integrale gebiedsvisie, op de verbinding met Berlijn; daarbij kan ook de ICE in beeld gebracht worden. Hengelo als stopplaats CS Twente moet dan wel een locatie worden waar dat ook kan; hiertoe moet VenW gestimuleerd worden.
Enschede Kennispark	Toekennen van € 4 miljoen in het kader van het Besluit Investeren Ruimtelijke Kwaliteit.	VROM heeft aangegeven dat bij het profiel van de Netwerkstad ook de specifieke gerichtheid van Kennispark duidelijk naar voren moet komen. Hoe onderscheidt Kennispark zich van soortgelijke projecten, wat is de specifieke "signatuur".
Hengelo Hart van Zuid	Toekennen van € 4 miljoen in het kader van het Besluit Investeren Ruimtelijke Kwaliteit.	
WTC (in Hengelo)		VROM onderschrijft het belang van een WTC-locatie in Oost-Nederland en heeft deskundigheid toegezegd om optimale voorwaarden te scheppen om een succes van het WTC te maken.
Luchthaven Twente		VROM hecht aan een goede businesscase en betrokkenheid van Defensie daarbij.
Sociaal/cultureel		
Alemelo Waterrijk		
Muziekkwartier	Toekennen van € 14 miljoen in het kader van het Besluit Investeren Ruimtelijke Kwaliteit.	

Tabel 3.3 → Totale VROM-investeringen in de Netwerkstad Twente.						
Netwerken	Totaal	ISV-2	BLS	BIRK	Bodemsanering	Verminderen van geluidshinder
Twente						
Almelo	8,7	8,6			0,1	
Enschede	35,5	16,2		18,0	1,3	
Hengelo	13,6	9,5		4,0	0,1	
Twente	17,9		17,9			
Overijssel	67,4	15,5		13,8	34,2	17,7
Totaal netwerk	143,2	49,8	17,9	22,0	35,8	17,7

Naast VROM zijn er natuurlijk meer ministeries en/of rijksdepartementen bij de Netwerkstad Twente betrokken. Toch hebben wij ervoor gekozen om in deze atlas alleen de rollen van VROM in dit nationaal stedelijk netwerk op te nemen. Om een uitputtend overzicht van de rijksbetrokkenheid te verkrijgen, is meer onderzoek nodig. VROM streeft er wel naar om dit overzicht in de toekomst te gaan verschaffen als vervolgactiviteit op de atlas.

Legenda

Uitvoeringsagenda

- ISV-gemeenten
- Bundelingsgebieden
- Netwerkstad Twente

Woningbouwafspraken tot 2010

- E. Twente, 9740 woningen

Gebiedsontwikkeling / projecten

- Hengelo Hart van Zuid / Centraal Station
- kennispark Twente

Groen / blauw

- Blauwe knooppunten
- EMAB-locaties
- Landbouwonwikkelingsgebied glastuinbouw
- Almelo Waterrijk
- Ruimte voor de rivier
- Vogelrichtlijn
- Habitatrichtlijn
- Vogel- en Habitatrichtlijn
- Ecologische Hoofdstructuur
- Belvederegebieden
- Inpassingmogelijkheden windmolens
- Reconstructiegebied intensieve veehouderij

Nationale landschappen

- 8, Noordoost Twente (nader te begrenzen)
- 9, Graafschap (nader te begrenzen)
- 10. Achterhoek (nader te begrenzen)

Bereikbaarheid

- Hoofdverbindingssas weg
- Vaarwegen in rijksbeheer
- Enschede vliegveld Twente

Internationaal

- versterking operationele samenwerking
MONT (Münster, Osnabrück, Twente)
- opname van de A1 en de spoorlijn
Amsterdam-Berlijn op de TEN-lijst
- grensoverschrijdende samenwerking

Bron: VROM - DGR/GEO 2006

Kaart: Netwerkstad Twente in de Uitvoeringsagenda Ruimte

De projecten Centraal Station Twente/ Hart van Zuid, Almelo Waterrijk, Vliegveld Twente, Kennispark Twente en de A1-Berlijnlijn uit de Ruimtelijke Ontwikkelingsagenda zijn door VROM opgenomen in de Uitvoeringsagenda bij de Nota Ruimte. Behalve deze projecten zijn in de Uitvoeringsagenda Ruimte nog een aantal andere zaken opgenomen waarvoor VROM (mede) verantwoordelijk is. Om naast het in de tabel getoonde financiële overzicht een zo compleet mogelijk overzicht te geven van de betrokkenheid van VROM in het gebied is voor de Netwerkstad Twente een uitsnede gemaakt van de Regiokaart Oost uit de Uitvoeringsagenda Ruimte.

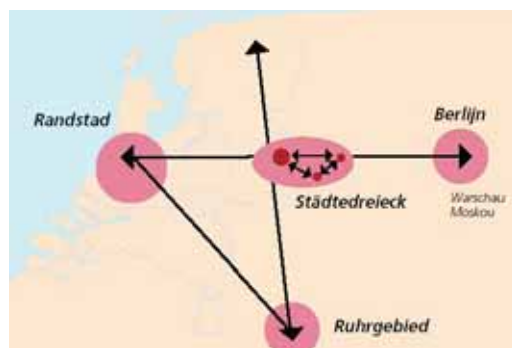
3.5 → INTERNATIONALE DIMENSIE⁴

Vanwege de ligging op de internationale West-Oost-corridor heeft Twente een goede uitgangspositie voor grensoverschrijdende samenwerking. Daarnaast ziet Twente de grensoverschrijdende samenwerking steeds meer als noodzaak in relatie tot de ambitie om internationale kennisregio te worden. De samenwerking krijgt concreet vorm in de Städtedreieck (een samenwerking met de steden Münster en Osnabrück) en zou zich voornamelijk moeten richten op de sectoren technologie en logistiek. Tevens versterkt die samenwerking de slagkracht van de regio in Europees verband. Zo heeft de regio met succes gezamenlijk voor een WTC-status gelobbyd. Verder zal er gezamenlijk voor het opwaarderen van de Berlijnlijn worden gelobbyd.

Naast samenwerking in de Städtedreieck wordt ook al jaren samengewerkt in de EUREGIO (ca. 13.000 km²; ca. 3,2 miljoen inwoners en 130 deelnemende gemeenten). De EUREGIO werkt aan de opbouw en versterking van grensoverschrijdende structuren en heeft in dat kader de volgende 3 kerntaken: 1) bevorderen van de grensoverschrijdende samenwerking op sociaal-cultureel gebied. 2) informeren en adviseren van burgers en bedrijfsleven over: beroepsopleidingen sociale wetgeving belastingrecht, wonen en werken over de grens-grensoverschrijdende consumentenkwesties en 3) het bevorderen en versterken van de sociaal-economische ontwikkeling. Dit door knelpunten weg te nemen en samenwerking op economisch en infrastructureel gebied te stimuleren. Daarnaast is de EUREGIO op dit moment bijvoorbeeld betrokken bij de voortzetting van het INTERREG-IIIa-Programma na 2008. Een vervolgprogramma betekent dat er Europees geld naar het grensgebied blijft vloeien, maar ook dat de nationale overheden financieel blijven bijdragen aan de ontwikkelingen in de grensregio.

Zuid-Limburg een eigen lobbykantoor in Brussel. Het kantoor in Brussel is ook een uitstekende uitvalsbasis voor het bouwen aan nieuwe contacten en samenwerking met Europese steden en regio's. De Nederlandse regio's verwachten veel te leren van andere Europese regio's. Want sommige hebben een grote voorsprong, bijvoorbeeld op het gebied van infrastructuur en snelle verbindingen.

Tot slot is de Netwerkstad Twente partner geworden in Eurocities, het samenwerkingsverband van de 120 grootste steden uit 30 Europese landen. Eurocities biedt de leden een platform om met elkaar kennis en ideeën te delen, ervaringen uit te wisselen en/of gemeenschappelijke problemen te analyseren dan wel oplossingen te bedenken. De Netwerkstad wil met name gaan deelnemen in de samenwerkingsfora op het gebied van economische ontwikkeling en kennisamenleving.

4. Bronnen

- Ruimtelijke Ontwikkelingsagenda netwerkstad Twente, Netwerkstad Twente, november 2005.
- Websites: www.netwerkstadtwente.nl, www.twente.nl, www.regiotwente.nl, www.euregio.nl.
- Oost-Nederland een toptechnologische regio?, Technopolis, 2005.

Aangezien de Europese Unie de focus vaak op het regionale schaalniveau legt, is het hebben van invloed op de besluitvorming in Brussel van belang. Daarom heeft de netwerkstad Twente in samenwerking met de nationale stedelijke netwerken Brabantstad, Stadsregio Arnhem Nijmegen en Stedelijk netwerk

3.6 → NETWERKSTAD TWENTE AAN HET WOORD

In de onderstaande tekst komt de Netwerkstad Twente zelf aan het woord.

Twente is een sterke regio. Een duidelijk afgebakend gebied met een eigen identiteit. Een gebied waar tradities worden gekoesterd en waarvan de naam met trots wordt gedragen door zowel inwoners als instituten. Twente is een hecht netwerk, waar stad en land nauw met elkaar samenhangen. Het karakteristieke coulissenlandschap wordt afgewisseld door vitale dorpen en kernen en door een aantal levendige steden, die samenwerken in de Netwerkstad Twente.

In Twente wonen ongeveer 600 duizend mensen, van wie meer dan de helft in het stedelijke gebied van de Netwerkstad (Almelo, Borne, Hengelo, Enschede en Oldenzaal). De Netwerkstad is tevens goed voor bijna tweederde van het aantal Twentse arbeidsplaatsen.

In Twente wordt met ambitie samengewerkt. Zowel tussen de steden, tussen stad en platteland als met andere regio's. De opgaven liggen er niet om. De Twentse economische structuur is en blijft conjunctuurgevoelig. Ter versterking van de regio zijn een hoop investeringen nodig, zowel op het gebied van wonen, werken, bereikbaarheid en natuur & landschap. Maar met innovatief ondernemerschap, hoogwaardige producten en een prachtige omgeving kan Twente verschil maken.

Op twee manieren geeft Twente uitvoering aan de Nota Ruimte:

Voor het stedelijke gebied van de Netwerkstad is een Ruimtelijke Ontwikkelingsagenda opgesteld. De ontwikkelingsagenda bevat de prioriteiten voor belangrijke versterkingen van de ruimtelijk fysieke structuur van Netwerkstad Twente in de periode 2010 - 2020. Deze prioriteiten zijn:

- Versterken van de hoofdverbindingen met andere economische kennisregio's in Nederland en Europa;
- Ontwikkelen toplocatie centraal station Twente;
- Optimaliseren interne bereikbaarheid Netwerkstad Twente;
- Ontwikkelen van hoogwaardige vestigingslocaties voor bedrijven en voorzieningen;
- Ontwikkelen groen-blauwe structuur;
- Realiseren van hoogwaardige woonmilieus.

Daarnaast werkt Twente aan een Regionale Structuurvisie voor het hele Wgr-plus gebied van de veertien Twentse gemeenten. Acht prioriteiten zijn inmiddels bestuurlijk vastgelegd:

- Twente versterken als Nationaal Stedelijk Netwerk in internationaal perspectief;
- Vormgeven aan de verstedelijking;
- Ontwikkelen van een recreatieve, regionale parkstructuur;
- Sterke steden, vitale kernen;
- Blijvend investeren in het landschap, het groene kapitaal van Twente;
- Streven naar een duurzame en verbrede landbouw als drager van het landelijk gebied;
- Bouwen aan een natuurlijk en veerkrachtig watersysteem;
- Versterken van de ecologische structuur en verhogen van de biodiversiteit.

Deze prioriteiten worden de komende tijd in de Regionale Structuurvisie Twente 2030 verder uitgewerkt, met partners als de provincie Overijssel en het Waterschap Regge en Dinkel.

Een goede bereikbaarheid is essentieel om de Twentse ambities te kunnen waarmaken. In het verlengde van de Nota Mobiliteit heeft Twente een regionale netwerkanalyse opgesteld, waarin maatregelen voor zowel de interne als externe bereikbaarheid van Twente worden voorgesteld.

A. (Anton) Sjoers, voorzitter bestuurlijk afstemmingsberaad Ruimtelijk Fysiek Netwerkstad Twente

H. (Hans) Kok, portefeuillehouder Ruimtelijke Ordening Regio Twente